

NURMIJÄRVI

Hevostallin ympäristöopas 2009

ISBN 978-952-99837-5-9

Yhteistyökumppanit : Nurmijärven kunta, Uudenmaan ympäristökeskus, Palomäen tila, Tuikun Talli, Vuonotalli Solsikke, Juhana Hukkinen ja Minna Martin-Päivä

Teksti: Sari Hautakangas, Kehu ry

Kuvat: Sari Hautakangas ja Kurt Stueber (www.biolib.de)
kuva 13.

Taitto: Sari Hautakangas

Paino: Nurmijärven kunnan monistamo, Nurmijärvi 2009

KEHU
KESKISEN UUDENMAAN
KEHITTÄMISYHDISTYS RY
www.kehu.fi

SISÄLLYS

<u>YHTEENVETO</u>	5
<u>JOHDANTO</u>	7
<u>NURMIJÄRVEN KUNNAN VIRANOMAISET</u>	8
<u>LAIT JA ASETUKSET</u>	9
<u>LUVAT JA ILMOITUKSET</u>	11
<u>RAKENTAMINEN JA SIIHEN LIITTYVÄT LUVAT JA MÄÄRÄYKSET</u>	13
KUNNAN RAKENNUSJÄRJESTYS	14
SUUNNITTELUTARVERATKAISU JA POIKKEAMISPÄÄTÖS	14
RAKENNUSLUPA	15
TOIMENPIDELUPA	15
<u>TALLIRAKENTEISTA</u>	15
TALLIN JA KARSINARAKENTEIDEN MITOITUS	15
TALLIN SISÄILMA	18
<u>TURVALLINEN TALLI</u>	19
TURVALLISUUSASIAKIRJA	19
TALLIN PALOTURVALLISUUS	19
TALLI TYÖNANTAJANA	21
<u>ULKOILUALUEET</u>	22
TARHA	23
TARHAVESIEN PUHDISTUS	23
L Aidun	24
RATSASTUSKENTÄT JA MUUT HARJOITTELUALUEET	24
AITAMATERIAALI	25
<u>LANTA JA LANTALA</u>	25
ASIANMUKAINEN LANNAN KÄSITTELY	25
LANTALAN TARVE JA MITOITUS	26
LANTALAN RAKENNE	27
LANTALAN Sijoittaminen	27
LANNAN LEVITYS PELLOLLE	28
PATTEROINTI	28

NITRAATTIASETUKSEN (931/2000) OHJEET PATTERNINNISTA	28
TALLIN JÄTEVESIHUOLTO	29
MUU JÄTEHUOLTO	31
JÄTEJAKEET	32
KOMPOSTOINTI	32
POLTAMINEN	32
LIETTEIDEN KÄSITTELY	33
MUU JÄTTEIDEN KÄSITTELY	33
KUOLLEET / LOPETETUT HEVOSET	33
HEVOSEN LOPETTAMINEN	35
RATSASTUSREITIT	35
YLEISTÄ	36
LIIKENTEESSÄ	37
RATSASTUSREITTIIEN TURVALLISUUS	37
HEVOSREITISTÖT JA HUKKAKAURA	38
HEVOSTEN KULJETUS	38
KAUPALLISET KULJETUKSET	39
AJONEUVO- JA AJOKORTTIVAATIMUKSET	39
TUET	40
KANSALLINEN HEVOSTALOUDENTUKI	40
ALKUPERÄISROTUJEN KASVATTAMINEN	42
SUOMEN HIPPOKSEN TUET	42
EU-TUKI HEVOSTALOUTEEN	43
TUKI YLEISHYÖDYLLISIIN HANKKEISIIN	43
TUKI YRITYSTOIMINTAAN	44
HANKETTA SUUNNITELTAESSA MUISTETTAVAA	44
HYÖDYLLISIÄ YHTEYSTIETOJA	45
LÄHTEET	47

YHTEENVETO

Kun suunnittelet tallin rakentamista / laajentamista tai hevosten pitoa yleensä, ota selvää seuraavista asioista:

[Tallin tilavaatimukset \(s.15–17\)](#)

Uusi talli alle 100 k-m² olevan asunnon yhteyteen

Selvitä tarve poiketa rakennusjärjestyksen määräyksistä (s.14) -> [poikkeamispäätös \(s.14\)](#)
[Rakennuslupa \(s.15\)](#)

Uusi talli väh.100 k-m²

[Suunnittelutarveratkaisu \(s.14\)](#)
Selvitä tarve poiketa rakennusjärjestyksen määräyksistä (s.13–14) [Kunnan rakennusjärjestys -> poikkeamispäätös \(s.14\)](#)
[Rakennuslupa \(s.15\)](#)

Vanha tallirakennus

Jos tehdään muutoksia, saattaa tarvita [rakennus- tai toimenpideluvan \(s. 15\)](#)

Vanha navetta tms.

Useimmiten [tarvitaan käyttötarkoituksen muutos \(s.13\)](#)
Suunnittelutarveratkaisu, jos koko vähintään 100 k-m² (s.14)
Selvitä tarve poiketa [rakennusjärjestyksen määräyksistä \(s.14\)](#) -> [poikkeamispäätös \(s.15\)](#)
[Rakennuslupa \(s.15\)](#)

Pinta-alavaatimukset/ harrastehevoseet:

vähintään 1 hehtaari (10 000 m²) [\(s.14\)](#)

Pinta-alavaatimukset/ elinkeinon harjoittajat:

vähintään 5 hehtaari (50 000 m²) [\(s.14\)](#)

Suojaetäisyydet/ harrastehevoseet

Naapuriin vähintään 200 m [\(s.14\)](#)
Selvitä tapauskohtainen poikkeamismahdollisuus

Suojaetäisyydet/ elinkeinon harjoittajat

Naapuriin vähintään 300 m [\(s.14\)](#)
Selvitä tapauskohtainen poikkeamismahdollisuus

Maneesi

Vähintään 5 hehtaaria maata (s.13–14)

[Riittävät ulkoilualueet \(s.22–25\)](#)

Suojaetäisyydet naapuriin (200–300 m) (s.12–13), selvitä tapauskohtainen poikkeamismahdollisuus

[Suunnittelutarveratkaisu \(s.14\)](#)

Selvitä tarve poiketa [rakennusjärjestyksen määräyksistä \(s.14\)](#) ->

[poikkeamispäätös \(s.14\)](#)

[Rakennuslupa \(s.15\)](#)

Jos talli tai osa tarhoista tai laitumista on **asemakaava-alueella**, ilmoitus kunnan [terveydensuojeluviranomaisille \(s.11\)](#)

6 hevosta tai yli

[ilmoitus lääninhallitukseen](#)

(s.11–12)

Jos hevosia tulee olemaan **yli 60** tai pienempikin määrä kun toimitaan pohjavesialueella tai muuten herkällä alueella tarvitaan [ympäristölupa](#) (s.12–13)

[Tarhat ja laitumet \(s.22–24\)](#)

Pohjavesialueella yhteys [kunnan ympäristönsuojeluun \(s.8\)](#)

Etäisyys naapuriin 200–300 m [\(s.14\)](#)

[Ratsastuskentät ja muut harjoittelualueet \(s.24\)](#)

Etäisyys naapuriin 200–300 m [\(s.14\)](#)

[Lantala \(s.25–29\)](#)

Jos lantaa syntyy alle 20 m³/vuosi, ei tarvita lantalaa. Lanta on varastoitava tiivispohjaisella alustalla ja se on [käsiteltävä asianmukaisesti \(s.25\)](#)

[Lantala \(s.25–29\)](#)

Tarvitaan kun lantaa syntyy 20 m³ /vuosi eli jo yhden hevosen ja ponin tuotokset.

[Lantalan mitoitus ja rakennusvaatimukset \(s.25–27\)](#)

[Toimenpidelupa \(s.15\)](#)

JOHDANTO

Tämä opas on tehty yhteistyössä Nurmijärven kunnan viranomaisten ja nurmijärveläisten talliyrittäjien kanssa. Apuna on käytetty myös valtakunnallisen ja Uudenmaan ympäristökeskuksen asiantuntijoita.

Ratsastuksen ja muun hevosharrastuksen suosio kasvaa jatkuvasti. Talleja ja maneeseja rakennetaan ympäri kuntaa. Hevoset tarvitsevat paljon tilaa ympärilleen saadakseen viettää lajilleen ominaista elämää. Asutus lähestyy jo olemassa olevia talleja ja tästä aiheutuu ongelmia. Samalla on entistä hankalampi löytää sopivia rakennuspaikkoja uusille talleille.

Oppaan tarkoitus on selventää hevos-tenomistajille, tallinpitäjille, mutta myös kunnan työntekijöille hevostenpitoon liittyviä monia käsitteitä ja määräyksiä. Hevostenpitoa ja käsittelyä ohjaavat monet eri lait, asetukset ja määräykset.

Ympäristöministeriön asettama hevostallityöryhmä on selvittänyt hevostalouteen liittyviä maankäytön, rakentamisen ja ympäristönsuojelun ohjaus- tarpeita. Kesällä 2008 julkaistussa raportissa suositellaan seuraavaa:

- o Hevosalan toimijoiden ja viranomaisten yhteistyötä lisätään
- o Hevostalous ja -harrastus otetaan huomioon kaavoituksessa
- o Paikalliset tarpeet ja olosuhteet rakennusjärjestysten ja ympäristönsuojelumääräysten laadinnan lähtökohdaksi
- o Hevosella liikkumisen pelisääntöjä selkeytetään
- o Asiantuntemusta lisätään ja tietoa kartutetaan (Ahola-Aalto, 2008)

Hevostallityöryhmän raportti löytyy internetosoitteesta:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=87208&lan=fi>

Kuva 1. Epävirallinen kieltomerkki

NURMIJÄRVEN KUNNAN VIRANOMAISET

Nurmijärven kunnan vaihteen numero on (09) 250 021

Asemakaavoitus, Yleiskaavoitus

Kunnan kaavoituksen asiakaspalvelusta saa tietoa kunnan yleis- ja asemakaavoista sekä kopioita kaavakartoista. Asiakaspalvelusta saa ohjeita ja neuvoja mahdollisen poikkeamispäätöksen ja suunnittelutarveratkaisun hakuun ja niissä tarvittavista asiakirjoista.

Käyntiosoite: Keskustie 2 B (kunnan virasto)

Puhelinnumero: (09) 2500 2350 tai (09) 2500 2351

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta valvoo rakennustoimintaa kunnassa. Tallirakennusten ja maneesien ym. rakennus- ja toimenpideluvat haetaan rakennusvalvonnasta. Rakennustyötä koskevat katselmuspyynnöt tehdään puhelimitse.

Käyntiosoite: Keskustie 2 B (kunnan virasto)

Puhelinnumero (09) 2500 2396 ja (09) 2500 2395

Maaseututoimi

Maataloustuet, viljelyneuvonta ja maaseudun kehittämisasiat.

Käyntiosoite: Keskustie 2 B (kunnan virasto)

Puhelinnumero 040 317 2052

Ympäristönsuojelu

Ympäristöluvat, lannan varastointi ja jätevedet.

Käyntiosoite: Keskustie 2 A (valtion virastotalo)

Puhelinnumero (09) 2500 2355, (09)2500 2057 ja (09) 2500 2056

Terveydensuojelu

Ilmoitukset eläinten pidosta asemakaava-alueella

Eläinsuojeluun liittyvät ilmoitukset

Käyntiosoite: Toreenintie 6

Puhelinnumero (09) 2500 3525 (toimisto)

Eläinlääkäri (09) 2500 3520 ajanvaraus (09) 250 83 00 ma-pe klo 8.00 – 10.00

Jätehuoltoneuvonta

(09) 2500 2335

Elinkeinotoimi

Yritys- ja elinkeinoasiat

Käyntiosoite: Keskustie 2 B (kunnan virasto)

Puhelinnumero (09) 2500 2011 ja (09) 2500 2019

Nurmijärven kunnan lomakkeita löytyy kunnan internetsivuilta:
www.nurmijarvi.fi > asiointi > lomakkeita tai suoraan alla olevasta linkistä:
http://www.nurmijarvi.fi/asiointi/fi_FI/lomakkeita/

LAIT JA ASETUKSET

Hevostalouden ympäristöön liittyviä velvoitteita on seuraavissa määräyksissä ja ohjeissa:

Ympäristönsuojelulaki (86/2000) ja **ympäristönsuojeluasetus (169/2000)**. Ympäristönsuojelulaki on ympäristönsuojelun yleislaki, joka sisältää ympäristön pilaantumisen ehkäisyä koskevat yleiset velvoitteet. Ympäristönsuojelulain 19 §:n mukaan kunnat voivat antaa paikallisista olosuhteista johtuvia **ympäristönsuojelumääräyksiä** ympäristön pilaantumisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Keskeinen myös talleja koskettava säännös on **ympäristönsuojelulain** 85 §, jonka mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa muuta kuin luvanvaraista toimintaa koskevan yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi.

Asetus maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (931/2000). Valtioneuvosto on ympäristönsuojelulain 11 §:n nojalla antanut asetuksen maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (931/2000) eli ns. **nitraattiasetuksen**. Nitraattiasetus sisältää lannan varastointia ja levitystä koskevia määräyksiä ja suosituksia sekä ns. hyvän maatalouskäytännön ohjeet.

Asetus talousvesien käsittelystä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (542/2003). Asetus koskee myös hevostalleja ja siellä mahdollisesti syntyviä jätevesiä.

Jätelaki (1072/1993) ja **jäteasetus (1390/1993)**. Jätelaissa määritellyt yleiset velvollisuudet jätehuollon järjestämiseksi koskevat myös hevostalleja. Jätelain 17 §:n nojalla kunnat ovat antaneet kunnallisia **jätehuoltomääräyksiä**, jotka sisältävät paikalliset määräykset siitä miten jätteet lajitellaan, mihin ne toimitetaan jne.

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sekä – asetus (895/1999). Maankäyttö- ja rakennuslailla säädetään mm. alueiden käytön suunnittelusta ja kaavoituksesta sekä mm. hevostallin ja siihen liittyvien rakennelmien lupatarpeesta. Maankäyt-

tö- ja rakennuslain säännökset ovat keskeisiä suunniteltaessa uusien tallien rakentamista, muutettaessa olemassa olevien rakennusten käyttötarkoitusta, tai suunniteltaessa uusien hevosurheilualueiden käyttöönottoa.

Terveydensuojelulaki (763/1994). Terveydensuojelulailla säädetään ilmoitusvelvollisuudesta, joka koskee ei-ympäristöluvanvaraisia talleja asemakaava-alueella ja asutuksen välittömässä läheisyydessä. Ilmoituksen käsittelyn yhteydessä terveydensuojeluviranomainen voi lain nojalla antaa tallia koskevia velvoitteita haittojen minimoimiseksi.

EU:n sivutuoteasetus (EY 1774/2002) EU:n asetuksen muiden kuin ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläimistä saatavien sivutuotteiden terveyssäännöistä eli ns. sivutuoteasetuksen tarkoituksena on luoda eläimistä saataville sivutuotteille säädöspuitteet, jotka suojaisivat nykyistä paremmin kansanterveyttä ja eläinten terveyttä. Asetuksessa annetaan säännöt eläimistä saatavien sivutuotteiden keräämiselle, kuljetukselle, varastoinnille, esikäsittelylle, käsittelylle, käytölle ja hävittämiselle. Talleilla syntyviä sivutuotteita, joita asetus koskee, ovat lanta ja kuolleet eläimet.

Lannoitelaki (232/1993) Lannoitelaki ohjaa mm. lannoitteiden, maanparannusaineiden ja kompostivalmisteiden markkinointia ja valmistusta. Mikäli tallilla valmistetaan lannasta maanparannusainetta tai kompostituotetta myyntiin sovelletaan toimintaan myös lannoitelakia.

Rehulaki (86/2008) Rehulaki velvoittaa kaikki tallit, koosta riippumatta, pitämään kirjaa kaikista tallin ostamista, käyttämisestä ja myymistä rehuista. Kirjanpitoa pitää säilyttää 5 vuotta ja siitä täytyy näkyä mitä rehua ja kuinka paljon tallille on ostettu, kuka on rehun tuottaja ja myyjä. Kirjanpitovelvoite koskee myös yksityishevosten käyttämiä rehuja. Jos talli itse viljelee rehua yli 3 ha alalla ja myy sitä, tulee tallin rekisteröityä rehualan toimijaksi Eviraan (www.evira.fi).

Laki hukkakauran torjunnasta (185/2002) velvoittaa viljelmän tai sen läheisyydessä sijaitsevien alueiden haltijoiden toimimaan niin että hukkakauran esiintyminen ja sen leviäminen estetään. Lain mukaan jokaisen, jonka alueella kasvaa hukkakauraa tai sitä epäillään, on ilmoitettava siitä kuntansa maaseutuelinkeinoviranomaiselle. **Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa hukkakauran torjunnasta (326/2002)** on lueteltu tarkemmat määräykset sekä toimenpiteet hukkakauran leviämisen estämisestä.

Muita talliympäristöä ja sen käyttöä koskevia määräyksiä sisältäviä lakeja ja määräyksiä ovat mm. **eläinsuojelulaki (247/1996) ja – asetus (396/1996)**, kemikaalilaki (744/1989) ja – asetus (675/1993), hevosten pidolle asetetut eläinsuojeluvaatimukset (14/EEO/1998), kotieläinrakennusten rakentamismääräykset ja ohjeet (MMM:n asetus nro 100/01), lannoitevalmistelaki (29.6.2006/539), maa- ja metsätalousministeriön asetus eläinjätteen käsittelystä (1022/2000), naapuruuksuhdelaki (26/1920, muut.90/2000) sekä Nurmijärven kunnan jätehuoltomääräykset, terveysuojelujärjestys ja rakennusjärjestys.

LUVAT JA ILMOITUKSET

Ilmoitus terveysuojeluviranomaiselle

Kunnan terveysuojeluviranomaiselle on tehtävä ilmoitus, kun hevosta aiotaan pitää asemakaava-alueella; tallissa, tarhassa tai laitumella. Ilmoitus on tehtävä viimeistään 4 viikkoa ennen toiminnan aloittamista, jotta osallisia ehditään kuulla ja selvittää onko hevosenpito mahdollista. Ympäristöluvan vaativasta toiminnasta ei tarvitse ilmoittaa erikseen terveysuojeluviranomaiselle.

Kuva 2. Poni Tuusulassa

Ilmoitus lääninhallitukseen

Ammattimaisesta tai laajamittaisesta hevosten pidosta (hevosia 6 tai enemmän) on tehtävä kirjallinen ilmoitus lääninhallitukselle. Eläinsuojelulain 24 §:ssä tarkoitetun lääninhallitukselle tehtävän ilmoituksen tulee sisältää:

- 1) toiminnanharjoittajan nimi, osoite ja kotipaikka;
- 2) jos toiminnanharjoittaja on yhtiö, osuuskunta tai muu yhteisö taikka säätiö, jäljennös yhtiöjärjestyksestä tai säännöistä sekä rekisteriote;
- 3) toiminnassa mahdollisesti käytettävä toiminimi;
- 4) selvitys eläinten hoidosta vastaavan henkilön koulutuksesta ja muusta toiminnassa tarvittavasta kokemuksesta;
- 5) missä ja minkälaista toimintaa aiotaan harjoittaa sekä milloin toiminta on tarkoitus aloittaa;

- 6) tiedot eläinlajeista ja eläinmääristä, joita toiminta koskee tai tulee koskemaan;
- 7) selvitys toiminnassa käytettävistä tiloista ja käytettävistä tai käytettäväiksi aiotuista laitteista; sekä
- 8) selvitys siitä, miten eläinten hoito on tarkoitus järjestää.

Eläinsuojelulain 21, 23 ja 24 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen uuden toiminnan aloittamista. Toiminnan oleellisesti muuttuessa tai lopetettaessa toiminta, on ilmoitus tehtävä viimeistään 14 vuorokautta ennen muutoksen toteuttamista. Ilmoituslomake löytyy lääninhallituksen internet sivuilta: www.laaninhallitus.fi > lomakkeet > eläinsuojelu- ja eläinlääkintäasiat > ilmoitus eläintenpidosta. Alla on suora linkki lomakkeeseen.

<http://www.laaninhallitus.fi/intermin/lomakehakemisto.nsf/formsfinlh/OBA40B9A7979477AC2256E7D0042CE9D>

Lääninhallituksen velvollisuus on ilmoittaa toiminnasta kunnan eläinlääkärille.

Ympäristölupa

Ympäristölupa on oltava eläinsuojalla, joka on tarkoitettu vähintään 60 hevoselle. Ympäristölupa tarvitaan pienemmälläkin hevosmäärällä, kun toiminta aiheuttaa mahdollisesti pohjaveden tai ympäristön pilaantumisen vaaran. Pääsääntöisesti hevostallin ympäristöluvan ja luvantarpeen arvioinnin hoitaa kunnan ympäristöviranomaisen. Jos hevostilalla on yli 200 hevosta, lupaviranomaisena toimii Uudenmaan ympäristökeskus.

Ympäristölupaa haetaan lomakkeella "Ympäristölupahakemus eläinsuojalle", joka löytyy ympäristöhallinnon internetsivuilta: www.ymparisto.fi > lupa-asiat > ympäristölupa > miten ympäristölupaa haetaan – ohjeet ja lomakkeet > eläinsuojien ympäristölupahakemus tai suoraan linkistä:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=2745> .

Lupahakemukseen on sisällytettävä mm. seuraavat tiedot:

- hakijan yhteystiedot
- toiminta, jolle lupaa haetaan
- eläinsuojan yhteystiedot
- tiedot kiinteistöistä, niiden haltijoista ja omistajista
- toiminnan nykyiset luvat, ilmoitukset, lausunnot ym.
- tiedot eläinsuojan toiminnasta ja tuotannosta
- lannan käsittely ja varastointi
- laidunnus ja jaloittelutarhat
- eläinsuojan pesu- ja wc-vesien johtaminen
- säilörehun varastointi

- lannan, virtsan, puristenesteen ym. levitys pelloille tai muu käyttö
- polttoaine- ja öljysäiliöt
- tiedot toiminnan sijoituspaikasta, ympäristöolosuhteista, asutuksesta ja kaavoitustilanteesta
- arvio toiminnan eri vaikutuksista ympäristöön
- arvio toimintaan liittyvistä riskeistä, onnettomuuksien estämiseksi suunnitelluista toimista sekä toimista häiriötilanteissa
- tiedot syntyvistä jätteistä, määristä ja käsittelystä
- arvio parhaan käyttökelpoisen tekniikan soveltamisesta
- tiedot maatilán vedenhankinnasta
- tiedot liikenteestä ja liikennejärjestelyistä
- liitteet

Hevoseläinten tunnistaminen

Euroopan komissio on vahvistanut asetuksen (K(1999)50004) hevoseläinten tunnistamisesta. Asetus tulee voimaan vuoden 2009 heinäkuussa. Asetuksen mukaan kaikki hevoseläimet ja niiden risteytykset on tunnistettava. Asetus koskee kaikkia EU:n alueella syntyneitä ja sinne tuotuja hevoseläimiä riippumatta käyttötarkoituksesta. Tunnistus tilataan oman alueen hevosjalostusliitosta. Lisätietoja saa Suomen Hippoksen ja hevosjalostusliittojen internetsivuilta (Tukia.2008).

Suomessa syntynyt varsa on ilmoitettava hevosjalostusliittoon varsomistodistuksella kuukauden sisällä syntymästä, tunnistus on hoidettava puolen vuoden kuluessa. Vuodesta 2009 alkaen kaikille Suomessa syntyneille varsoille asennetaan mikrosiru. Ennen 1.7.2009 syntyneet eläimet on tunnistettava vuoden 2009 loppuun mennessä (Tukia.2008).

Hevosen lopettamiseen ja teurastamiseen liittyvät ilmoitukset ym. löytyvät luvusta hevosen lopettaminen s. 33.

RAKENTAMINEN JA SIIHEN LIITTYVÄT LUVAT JA MÄÄRÄYKSET

Ennen tallin tai lantalan rakentamista tai laajentamista on syytä olla yhteydessä kunnan yleiskaavoitukseen ja rakennusvalvontaan ja selvittää mahdollisten lupien tarve. Myös olennaiset rakennuksen käyttötarkoituksen muutokset edellyttävät rakennuslupaa. Lantalan rakentamisen ollessa kyseessä on syytä olla yhteydessä myös kunnan ympäristönsuojeluun, jotta mitoitus ja rakenteet olisivat nitraattiasetuksen ja ympäristönsuojelulain mukaisesti riittävät.

Kunnan rakennusjärjestys

Elinkeinon harjoittamiseen käytettävän hevostallin tai maneesin saa rakentaa yli viiden (5) hehtaarin (1 ha = 10 000 m²) suuruiselle tilalle. Tilalla tulee osoittaa hevosille riittävät ulkotarha- ja laidunalueet, jotka tulee sijoittaa riittävän etäälle vesistöistä sekä kiinteistön omasta ja naapureiden talousvesikaivoista, kuten myös hevostalli ja maneesi (Luvussa ulkoilun alueet on tarkemmin riittävistä tarha- ja laidunalueista sekä suojaetäisyyksistä vesistöihin ym.). Hevostalli ja maneesi, hevosten ulkotarha- ja laidunalueet, ratsastuskentät sekä pysäköintialueet tulee sijoittaa tilan alueelle siten, että naapurien asuinrakennuksiin ja oleskelupihoihin jää riittävä, kuitenkin vähintään 300 m suojaetäisyys (Nurmijärven kunnan rakennusjärjestys).

Muun kuin elinkeinon harjoittamiseen käytettävän enintään 100 k-m²:n suuruisen hevostallin saa rakentaa vähintään 10 000 m²:n (1 ha) suuruiselle rakennuspaikalle. Rakennuspaikalla tulee voida osoittaa hevosille riittävät ulkotarha- ja laidunalueet, jotka tulee sijoittaa riittävän etäälle vesistöistä sekä kiinteistön omasta ja naapureiden talousvesikaivoista kuten myös hevostalli. Hevostalli sekä hevosten ulkotarha- ja laidunalueet tulee sijoittaa tilan alueelle siten, että naapurien asuinrakennuksiin ja oleskelupihoihin jää riittävä, kuitenkin vähintään 200 m suojaetäisyys (Nurmijärven kunnan rakennusjärjestys).

Edellä olevan rakennusjärjestyksen määräyksiä sovellettaessa otetaan tapauskohtaisesti huomioon paikalliset olosuhteet.

Suunnittelutarveratkaisu ja poikkeamispäätös

Suunnittelutarveratkaisu on usein tarpeen rakentamiseen maaseutu- ja kyläalueilla. Lisäksi rakennushanke saattaa edellyttää poikkeamispäätöstä esim. rakennuskiellosta tai kunnan rakennusjärjestyksestä. Kunnan kaikki asemakaavoitetun alueen ulkopuoliset alueet on rakennusjärjestyksessä osoitettu suunnittelutarvealueeksi. Haja-asutusalueen poikkeamis- ja suunnittelutarvehakemukset ratkaisee pääsääntöisesti kuntakehitystoimikunta. Joissakin tapauksissa, mm. rannalle rakennettaessa, ratkaisun tekee Uudenmaan ympäristökeskus, jolloin kuntakehitystoimikunta antaa hakemuksesta lausunnon. Suunnittelutarveratkaisua ja poikkeamispäätöstä haetaan omalla lomakkeella, jonka saa kaavoituksen asiakaspalvelusta.

Kuva 3. Tallirakennus (Palomäen tila)

Rakennuslupa

Tallin tai maneesin rakentamiseen tarvitaan rakennuslupa (MRL 125 §). Lupa tarvitaan myös sellaiseen korjaus- ja muutostyöhön, joka on verrattavissa rakennuksen rakentamiseen sekä rakennuksen laajentamiseen tai sen kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen. Luvanvaraista on rakennuksen tai sen osan käyttötarkoituksen olennainen muuttaminen (esim. navetan muuttaminen talliksi). Rakennuslupaa haetaan kirjallisesti. Huolellisesti täytetty lupahakemus tarvittavine liitteineen toimitetaan kunnan rakennusvalvontaan lupakäsittelyä varten. Hakemuslomake täytetään yhtenä kappaleena. Hakemuksen allekirjoittaa rakennuspaikan omistaja tai haltija. Jos heitä on useita, on kaikkien allekirjoitettava hakemus.

Toimenpidelupa

Lantalan rakentaminen tai uusiminen ja jätevesijärjestelmän uusiminen eivät tarvitse rakennuslupaa vaan toimenpideluvan.

Rakennusluvan ja toimenpideluvan hakuun tarvittava lomake löytyy kunnan internetsivuilta: www.nurmijarvi.fi > asiointi > lomakkeita tai suoraan alla olevasta linkistä:

http://www.nurmijarvi.fi/asiointi/fi_FI/lomakkeita/

TALLIRAKENTEISTA

Tallin ja karsinarakenteiden mitoitus

31.12.2000 jälkeen käyttöön otetuille talleille on tarkat määräykset karsinoiden ja pihattojen koosta sekä tilojen korkeudesta. Määräykset perustu-

vat maa- ja metsätalousministeriön hevostenpidolle asetettaviin eläinsuojeluvaatimukseen (14/EEO/1998).

Kaikkien tallien on täytettävä nämä määräykset viimeistään 1.1.2014. Pilttuiden – joiden käyttö on sallittua, mutta ei suositeltavaa – tilamääräykset koskevat kaikkia talleja jo nyt (14/EEO/1998).

Karsinan ja pihatton koko määräytyy hevosen säkäkorkeuden mukaan.

Yksittäiskarsina

<i>Hevosen säkäkorkeus(m)</i>	<i>Karsinan pinta-ala (m²)</i>
enintään 1,08	4,0
yli 1,08 mutta enintään 1,30	5,0
yli 1,30 mutta enintään 1,40	6,0
yli 1,40 mutta enintään 1,48	7,0
yli 1,48 mutta enintään 1,60	8,0
yli 1,60	9,0

Varsomiskarsina

<i>Tamman säkäkorkeus(m)</i>	<i>Karsinan pinta-ala (m²)</i>
enintään 1,08	4,5
yli 1,08 mutta enintään 1,30	6,5
yli 1,30 mutta enintään 1,40	7,5
yli 1,40 mutta enintään 1,48	8,5
yli 1,48 mutta enintään 1,60	10
yli 1,60	11

Ryhmäkarsina

<i>Hevosen ikä</i>	<i>yksittäiskarsinan pinta-alasta</i>
Täysikasvuinen	100 %
12-24 kk	75 %
alle 12 kk varsa	50 %

Pihatto

<i>Hevosen ikä</i>	<i>yksittäiskarsinan pinta-alasta</i>
Täysikasvuinen	80 %
12-24 kk	60 %
alle 12 kk varsa	40 %

Pilttuu Pilttuun leveyden on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus + 10 cm ja pituus hevosen pituus + 25 cm. Väliseinien kiinteän

osan on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus kerrottuna 0,9:llä.

Tallin korkeus

Tallin korkeuden on oltava 1,5 kertaa hevosen säkäkorkeus, aina kuitenkin vähintään 2,2 metriä.

Suosituks

Hevosten pidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset- asetus (14/EEO/1998) sisältää myös seuraavat suositukset:

- yli 1,70 m säkäkorkean hevosen karsinan koko on vähintään säkäkorkeus x 1,8 m²
- yli 1,70 m säkäkorkean tamman varsomiskarsinan koko on vähintään säkäkorkeus x 2 m²
- Ikkunoiden pinta-ala on vähintään 1/20 eläinsuojan pinta-alasta.
- Eläinsuojan oviaukon leveys on vähintään 1,5 m ja korkeus vähintään 2,2 m.
- Karsinan oviaukon leveys on vähintään 1,2 m ja korkeus vähintään 2,2 m.
- Eläinsuojassa, jossa on karsinat kahdessa rivissä, välikäytävän leveys on vähintään 2,5 m
- Eläinsuojassa, jossa on pilttuja ja karsinoita, välikäytävän leveys on vähintään 3 m

Lisätietoja mitoituksesta löytyy maa- ja metsätalousministeriön ja elintarviketurvallisuusviraston internetsivuilta (www.mmm.fi ja www.evira.fi).

Kuva 4. Tallin käytävä (Tuikun talli)

Tallin sisäilma

Hevosen hengityselimet joutuvat koville usein pölyisessä ja kosteassa tallissa. Erityisesti talvella hevoset viettävät suurimman osan päivästäan tallissa, joten ilman laatu on tärkeää ja siihen on syytä kiinnittää huomiota, etenkin kun puhkuri, pölyallergiat ja muut hengityselinsairaudet ovat yleistyneet. Karsinoiden puhdistus ja käytävän lakaisu olisi hyvä tehdä hevosten ollessa ulkona. Hevosten ruokkiminen ulos tarhaan vähentää pölyaltistusta. Kuivikkeen valintaan kannattaa kiinnittää huomiota, etenkin jos tallissa on pölylle herkkiä hevosia (Jansson, Särkijärvi.2007)

Lämpötila

Tallin optimilämpötila on 8-12 astetta. Hevonen sopeutuu hyvin myös tätä kylmempään, mutta lämpötila ei saisi vaihdella viittä astetta enempää vuorokaudessa. Tallin lämpötilan on parempi olla liian alhainen, kuin liian korkea. Korkea lämpötila lisää virtsasta haihtuvan ammoniakkin määrää talli-ilmassa ja myös pölyisyyttä, jos ilman kosteus on samalla alhainen.

Ilmankosteus

Hevonen tuottaa talli-ilmaan kosteutta hengityksen, hikoilun ja virtsan kautta. Kosteus saattaa lisääntyä myös sääolosuhteiden, rehujen tai esimerkiksi hevosten pesemisen vuoksi. Tallin optimaalinen ilmankosteus on 50–65 %. Tätä suurempi kosteus lisää hevosen sairastumisen riskiä, sillä kosteus kuormittaa hengityselimistöä ja luo otolliset elinolosuhteet taudinaiheuttajille (Jansson, Särkijärvi.2007).

Ilmanvaihto

Talli-ilma saa olla viileää, mutta liika kosteus on poistettava. Ilmastoinnin mitoitus perustuu tallin ilmatilan saattamiseen tiettyjen tavoitearvojen tasolle kosteuden, lämpötilan, vedon sekä kaasu- ja pölypitoisuuksien suhteen. Ilmanvaihdon tarve tallissa vaihtelee jonkin verran vuodenaikojen ja ulkolämpötilojen mukaan. Tallin minimi-ilmanvaihto määräytyy siis suhteellisen kosteuden ja kaasujen poiston mukaan ja maksimi-ilmanvaihto lämpötilan mukaan. Mitoitusperusteina käytetään minimille 60 m³/ h ja maksimille 400 m³/ h hevosta kohti. Poistoilma-aukkoja tarvitaan 0,1 m² hevosta kohti ja korvausilman tuloaukkojen tulisi olla kooltaan 2–3 kertaa poistoaukkojen pinta-ala. Yli – 10 °C:n ulkolämpötilasta lähtien saatetaan tallissa tarvita ilmastointi liikalämmön poistoon (Jansson, Särkijärvi.2007).

Lämmitys

Käytännössä lämmitystä tarvitaan jo, kun ulkolämpötila painuu lähelle -10 astetta. Asentamalla talliin lämmitys voitaisiin ilmanvaihto pitää riittävänä talvellakin lämpötilan laskematta (Jansson, Särkijärvi.2007).

TURVALLINEN TALLI

Turvallisuusasiakirja

Kuluttajavirasto edellyttää ratsastuskoulujen, täysihoidotallien ja ohjelmapalvelujen tarjoajien laativan turvallisuusasiakirjan. Turvallisuusasiakirja kattaa henkilökunnan ja asiakkaiden turvallisuuden jokapäiväisessä toiminnassa. Turvallisuusasiakirjaan kirjataan kaikki tallin toimintaan vaikuttavat turvallisuusasiat, etenkin seuraavat:

- o Turvallisuudesta vastaava henkilö ja varahenkilö, molemmat yhteystietoineen ja tehtävineen
- o Työntekijöiden toimenkuvat
- o Asiakkaat ja asiakasryhmät
- o Hevoset
- o Ratsastusvälineet ja henkilösuojaimet
- o Muut välineet ja varusteet
- o Riskien arviointi ja turvallisuuden suunnittelu
- o Kirjalliset toimintaohjeet onnettomuus- ja hätätilanteisiin
- o Onnettomuuskirjanpito sekä onnettomuuden syyn tutkinta
- o Erilliset turvallisuusohjeet eri toiminnoista ja /tai suorituspaikoista

Turvallisuusasiakirjan sisältö pitää käydä läpi henkilökunnan ja vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa ja heidän tulee varmentaa nimikirjoituksellaan, että he ovat ymmärtäneet sen. Asiakirja on säilytettävä paikassa, josta sen löytää helposti.

Viranomaisten vaatima pelastussuunnitelma ja turvallisuusasiakirja on mahdollista yhdistää. Malli asiakirjan laatimiseksi löytyy Kuluttajaviraston ohjeista ratsastuspalvelujen turvallisuuden edistämiseksi osoitteessa www.kuluttajavirasto.fi (Pesonen.2008).

Tallin paloturvallisuus

Hevostalleissa on paloturvallisuuden vuoksi oltava vähintään kaksi erillistä uloskäyntiä. Sisäinen kulkureitti lähimpiin uloskäynteihin ei saa olla pidempi kuin 30 m. Kulkukäytävien ja oviaukkojen on oltava riittävän ava-

ria, jotta hevosia voidaan helposti liikutella. Oviaukkojen on oltava hevos-talleilla vähintään 1,5 m leveitä. Suuri talli jaetaan palo-osastoihin.

Sähköjohdot ja muut sähkölaitteet on sijoitettava hevosen ulottumatto-miin tai suojattava hyvin. Sähkökeskuksen lähellä on oltava jauhesam-mutin. Vesipisteessä olevan johdon on riitettävä riskikohteisiin, esimerkik-si rehuvarastoon asti. Maa- ja metsätalousministeriön suosituksen mu-kaan tallilla on oltava palovaroitin, josta hälytys on kuultavissa asuintiloi-hin ympäri vuorokauden.

Jokaisella tallilla on hyvä olla selkeästi merkittynä palosammutuskaluston ja ensiapuvälineiden sijainti, etenkin jos tallilla käy ulkopuolisia.

Tallinomistajan kannattaa ottaa yhteyttä paikkakunnan palolaitokseen ja kysyä yhteistyön mahdollisuutta. Palomiesten on hyödyllistä saada oppia hevosen käsittelyssä, kuten riimun ja suitsien pukemisessa sekä hevosen taluttamisessa. Vastavuoroisesti palomiehet voivat antaa tallihenkilökun-nalle ohjeita hätätilanteessa toimimisessa sekä opastaa alkusammutusvä-lineiden käytössä (Svartsjö M.).

Toimintaohjeet hätätilanteessa:

1. Pelasta vaarassa olevat ja varoita muita.
2. Soita hätänumeroon 112 turvallisesta paikasta
  - a. Kerro mitä on sattunut.
  - b. Kerro tarkka osoite
  - c. Vastaa selkeästi esitettyihin kysymyksiin ja noudata annettu- ja ohjeita.
  - d. Katkaise puhelu vasta luvan saatuasi.
3. Jos palo on pieni, yritä sammuttaa se itse (soita silti 112, palokunta tee- kee ainakin jälkitarkastuksen). Huom! Palo voi leimahtaa uudelleen liek- keihin!
4. Siirrä ihmiset ja eläimet turvaan. Ihmiset aina etusijalla! Jos mahdollis- ta, sulje poistuessasi ovet ja ikkunat rajoittaaksesi palon leviämistä.
5. Opasta pelastushenkilöstö paikalle
(www.shkl.net)

Toimintaohjeet ennakolta:

1. Merkitse tallin puhelimen viereen hätänumero, tallin katuosoite sekä mieluiten myös ajo-ohje tallille, mahdollisesti myös koordinaatit.
2. Mieti etukäteen hevosille paikka riittävän kaukaa mahdollisesta tallipa- losta (väh.100m)
3. Laadi pelastussuunnitelma
4. Huollata palosammutin kahden vuoden välein
(www.shkl.net)

Kuva 5. Pihatalli (Tuikun talli)

Talli työnantajana

Jos tallilla on työntekijöitä, on tallinpitäjä työnantaja, jonka velvollisuudet on määritelty työturvallisuuslaissa (738/2002). Lain säädökset ulottuvat lähes kaikkiin työtilanteisiin niin vakituisiin, osa-aikaisiin kuin määräaikaisiin työsuhteisiin. Lakia sovelletaan myös vuokratyöhön, opiskelijan työhön koulutuksen yhteydessä sekä vapaaehtoistyöhön. Lain mukaan työnantajan on otettava huomioon työntekijöiden turvallisuuteen ja terveyteen liittyvät seikat, jotka koskevat:

- työtä (esim. työn kuormittavuus, työvälineet, kemikaalit)
- työoloja (esim. ergonomia, työpaikan sosiaaliset suhteet)
- muuta työympäristöä (esim. työpaikan rakennukset)
- työntekijän henkilökohtaisia edellytyksiä (esim. ikä, sukupuoli ja ammattitaito) (Pesonen.2008).

Työturvallisuuslaki (738/2002) velvoittaa, että työnantajan on annettava kaikille työntekijöille riittävät tiedot työpaikan haitta- ja vaaratekijöistä riippumatta siitä, miten ammattitaitoinen tai kokenut työntekijä on kyseessä. Laissa on myös opiskelijoita, oppisopimusta, vapaaehtoistyötä ja nuoria työntekijöitä koskevia säädöksiä (Pesonen.2008).

Alle 18-vuotiaisiin sovelletaan lakia nuorista työntekijöistä (998/1993). Laissa on määritelty tarkkaan alaikäisille työntekijöille sallitut tuntimäärät. Lain mukaan työhön saa ottaa henkilön, joka on täyttänyt 15 vuotta ja joka on suorittanut oppivelvollisuutensa. Alle 15-vuotias saa koulujen loma-aikana työskennellä enintään 7 tuntia päivässä ja 35 tuntia viikossa, eikä häntä saa pitää ylityössä eikä hätätyössä. Oppivelvollisen työaika koulupäivinä saa olla enintään 2 tuntia ja vapaapäivinä 7 tuntia päivässä. Koulupäivän ja työpäivän pituus yhteensä saa olla enintään 8 tuntia päivässä ja työaika enintään 12 tuntia viikossa.

Asetus nuorille työntekijöille (475/2006) erityisen haitallisista ja vaarallisista töistä määrittelee ne työt, jotka ovat nuorilta työntekijöiltä kielletty. Työministeriön päätöksessä nuorille työntekijöille sopivista kevyistä töistä (1431/1993) luetellaan ne työt, joita voi teettää 14-vuotiaalla tai kalenterivuoden kuluessa 14 täyttäneellä henkilöllä.

Vapaaehtoistyö koskee tilanteita, joissa henkilöt suorittavat työtä työpaikalla olematta työsuhteessa ja saamatta siitä vastiketta. Vapaaehtoistyön kuuluminen työturvallisuuslain piiriin edellyttää sopimusta (kirjallinen tai suullinen) työnantajan ja vapaaehtoistyöntekijän kesken ja että hän tekee samaa tai samankaltaista työtä kuin työpaikan muut työntekijät. Tällöin työturvallisuuslakia sovelletaan kuitenkin rajoitetusti. Työnantajan velvollisuutena on huolehtia siitä, että vapaaehtoistyöntekijän turvallisuudelle ja terveydelle ei aiheudu haittaa tai vaaraa. Vapaaehtoistyöntekijä on puolestaan velvollinen noudattamaan työpaikan turvallisuusohjeita ja käyttämään asianmukaisia henkilösuojaimia ja apuvälineitä (Pesonen.2008).

ULKOILUALUEET

Maa- ja metsätalousministeriön hevostenpidolle asetettujen eläinsuojeluvaatimusten (14/EEO/1998) mukaan ulkotarhan ja laitumen sekä eläinsuojasta ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava hevoselle turvalliset. Tarvittaessa ulkotarhassa ja laitumella on oltava hevoselle suojaa epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa tulee olla vähintään 3 seinää ja kaikkien hevosten on mahdollista sinne yhtä aikaa. Samassa asetuksessa suositellaan, että hevosilla on juomista jatkuvasti saatavilla.

Kunnan rakennusjärjestyksen mukaan tarhojen ja laitumien suojaetäisyys naapureihin on 200–300 metriä. Rakennusjärjestyksestä sovelletaan tapauskohtaisesti, ulkoilualueiden sijoittelu kannattaa selvittää jo suunnittelun yhteydessä. Lisätietoja saa kunnan yleiskaavoituksesta.

Talleilla, jotka ovat tilojen yhteydessä ja hakevat maataloustukia ja/tai ovat sitoutuneet ympäristötukijärjestelmään, on tarkempia määräyksiä tarhojen, laitumien ym. sijoittumisesta vesistöihin, kaivoihin tms. nähden. Näistä löytyy tietoa maa- ja metsätalousministeriön oppaista ja internetsivuilta sekä myös maaseutuviraston internetsivuilta (www.mmm.fi) ja www.mavi.fi).

Tarha

Kuva 6. Hakepohjatarha (Tuikun talli)

Tarha on hevosen ulkoiluun ympäri vuoden käytettävä aidattu alue. Suositeltavana ulkotarhan vähimmäiskokona voidaan pitää 20 – 25 m x 50 – 75 m eli pinta-alana noin 1 000 - 2000 m² (Pesonen, Virtanen, Jansson.2008).

Ympäristöministeriön ohjeen (2003) mukaan tarha pitää sijoittaa vähintään 20 m etäisyydelle valtaojasta, 30 m kaivosta ja 100 m vesistöstä. Myös vesistöön ja valtaojaan viettävät rinteet on hyvä aidata tarhojen ulkopuolelle.

Tarhat tulee salaojittaa, jotta ne pysyvät kuivina. Tarhojen tulee myös olla hyvin pohjustettuja ja pintakerros on hyvä aika-ajoin uusua. Tarhat tulee säännöllisesti puhdistaa eli kerätä lanta pois. Tämä on tärkeää sekä hevosen että ympäristön kannalta.

Mikäli talli sijaitsee pohjavesialueella, on tarhojen sijoittelusta otettava yhteyttä kunnan ympäristönsuojeluun.

Tarhavesien puhdistus

Huonosti hoidetut tarhat kuormittavat ympäristöään fosforipäästöillä. Maan tiivistyessä kulkeutuu fosfori pintavaluntana vesistöihin. Tutkimuksissa on havaittu, että hevosurheilualueiden helppoliukoisen fosforin pitoisuudet ovat korkeita. Fosfori lisää levien kasvua vesistöissä, joten kuormituksen vähentäminen on tärkeää. Myös typpi sekä ulosteperäiset bakteerit voivat tulla ongelmaksi hevosten määrän kasvun myötä (Pesonen jne.2008).

Tarhojen säännöllisellä siivoamisella voidaan fosforikuormitus puolittaa, mutta silti tämä ei aina riitä. Tarhat tulisi rakentaa muuta ympäristöään korkeammalle ja kaltevaksi. Tarhan alalaitaan, tarhan ulkopuolelle rakennetaan keräilyjoja. Keräilyojista vesi ohjataan kemiallisen saostuksen kautta laskeutusaltaaseen. Havainnollisia kuvia puhdistusjärjestelmästä löytyy

Agropolis Oy:n vuonna 2008 julkaisemasta Hyvinvoiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli-oppaasta.

Laidun

Laidun on käytössä enimmäkseen kasvukaudella (kesä-syyskuu), mahdollisesti myös touko-marraskuussa. Viljellyn laitumen tarve on 0,3- 0,5 hehtaaria hevosta kohden. Luonnontilaisilla alueilla tilan tarve on huomattavasti isompi. Laidun on tärkeää pitää kasvavana ja niittää hylkylaikut (syömättä jääneet alueet, jotka ovat yleensä ulostuspaikkoja) aika-ajoin pois.

Nurmilaidun on järkevää sijoittaa hyvin ojitetulle peltoalueelle, joka on mieluusti aidattu yhteen tuulelta suojaavan metsäalueen kanssa. Laidunurmet on hyvä uusida kyntämällä jo kolmen nurmivuoden jälkeen. Tämä vähentää vaarallisten sisäloisten leviämistä (Pesonen jne.2008).

Laidun on hyvä jakaa kahteen tai kolmeen syöttölohkoon. Kahden lohkon mallissa lohkoja vaihdetaan noin kahden viikon välein ja syöttämisen jälkeen alue lannoitetaan. Näin menetellen ruoho ei yleensä pääse kasvamaan liian pitkäksi. Kolmen lohkon mallissa on käytettävä lyhyempää vaihtoväliä, jotta ruoho pysyy sopivan mittaisena. Suosituksen mukaan syöttö aloitetaan viimeistään ruohon ollessa 15 – 20 cm korkeaa ja lopetetaan, kun ruoho on noin 5 cm korkeaa. Jos tämä ei onnistu, laidunnukseen on varattu joko liian pieni tai liian suuri pinta-ala (Pesonen jne.2008).

Laitumen suunnittelussa on otettava huomioon hevosen lajinmukainen käyttäytyminen, liikunnan ja ravinnon tarve, laitumen tuottokyky, maasto-olosuhteet sekä hevosen ikä, rotu ja käyttötarkoitus. Laiduntamisesta ei saa aiheutua pohjaveden pilaantumisvaaraa ja pintavesien pilaantumisen riski on pidettävä mahdollisimman pienenä (Jansson ja Särkijärvi.2007).

Ratsastuskentät ja muut harjoittelualueet

Raviradat, ratsastusmaneesit, ratsastuskentät ja muut harjoittelualueet ovat paikkoja, joissa hevosia liikkuu paljon. Harjoittelualueet suunnitellaan ja rakennetaan käyttötarkoituksen mukaan, mutta myös alueiden ympäristölle aiheuttama ravinnekuormitus tulisi ottaa huomioon (Jansson ja Särkijärvi. 2007).

Kunnan rakennusjärjestyksen mukaan maneesin tai ratsastuskentän etäisyys naapurin rakennuksesta tai oleskelupihasta täytyy olla 200- 300 m. Määräystä voidaan soveltaa tapauskohtaisesti maastonmuodot ja naapurien mielipiteet huomioiden. Ratsastuskenttien, maneesien ja muiden har-

joittelualueiden suunnittelussa ja erityisesti niiden sijoittelun suunnittelun yhteydessä on hyvä olla yhteydessä kunnan yleiskaavoitukseen.

Aitamateriaali

Aitamateriaaliksi voidaan käyttää puuta, muovia tai metallia. Kyllästetty puu on pitkäikäinen, mutta se on ongelmajätettä poistettaessa. Muut materiaalit ovat parempia etenkin hevosten terveyden kannalta. Metallijä ja muovijaidat ovat kestäviä, mutta kärsivät talvella jonkin verran roudan ja pakkasen aiheuttamista vaurioista. Aitaamisessa on hyvä ottaa huomioon myös maisemalliset seikat, etenkin avarilla peltoalueilla. Asemakaava-alueella yli 1,2 m korkean aidan rakentaminen vaatii ilmoituksen rakennusvalvontaan ennen toimenpidettä (Nurmijärven kunnan rakennusjärjestys).

Kuva 7. Tarhoja Palomäen tilalla

Piikkilankaa ei saa käyttää tarhan tai laitumen aitaamiseen (14/EEO/1998)

LANTA JA LANTALA

Asianmukainen lannan käsittely

Lannan asianmukaisella käsittelyllä tarkoitetaan lannan varastointia lantassa tai sen väliaikaista varastointia tiivispohjaisella alustalla nitraattiasetuksen ohjeita tarkkaan noudattaen. Tarkoituksena on, että lanta varastoinnin jälkeen päätyy maanparannusaineeksi viherrakentamiseen tai viljelyksille tai toimitetaan mullanvalmistusraaka-aineeksi ympäristöluvan omaavalle esim. kompostointilaitokselle tai multayrittäjälle.

Lantalan tarve ja mitoitus

Lanta on varastoitava tiivispohjaisessa (betoni) lantalassa. Lantala pitää olla tallilla, jossa lantaa syntyy 20 kuutiota tai enemmän vuodessa, eli jo yhden hevosen ja yhden ponin tallissa. Lantalan tarvearvioinnin laskennassa ei laidunkauden ym. vähennystä oteta huomioon (931/2000).

LANTALAN TILAVAATIMUS	m ³ / v
Hevonen	12
Poni	8
Varsa (alle 1v)	8
Ponivarsa (alle 1v)	8

Lantalaan on mahdollista tallin koko vuoden lannat. Lantala on tyhjennettävä kerran vuodessa. Lantalan kokovaatimuksesta voidaan vähentää laidunkauden aikainen lantamäärä (jos hevoset ovat yöt sisällä, vähennyksestä otetaan huomioon vain puolet) ja joissakin tapauksissa otetaan huomioon myös kuivikepihattojen tilavuus. Pihatton on oltava tiivispohjainen (Sundberg, 2008).

Jos lantaa syntyy alle 20 m³ vuodessa, tulee se varastoida tiivispohjaisella alustalla tai siirtolavalla (YM6/401/2007). Lantalaa ei tarvita tallilla, jos lanta luovutetaan tilalle, jossa on määräysten mukainen lantala tai yrittäjälle, jolla on ympäristölupa toimintaansa (esim. maanparannusaineen tai lannoitteen valmistaminen) (931/2000).

Lantalan voi myös vuokrata. Lopettaneita tiloja on paljon ja tallin läheisyydessä voi olla tila, jossa on asetukset täyttävä lantala käyttämättömänä. Rakentamisesta ja mitoituksesta voi kysyä ympäristönsuojelusta ja mahdollisesta vuokraamisesta tai lopettaneista tiloista maaseututoimesta.

Kuva 8. Avolantala (Tuikun talli)

Lantalan rakenne

Lantalan rakenteiden tulee estää lannan ja mahdollisten valumavesien pääsy ympäristöön sekä pinta- ja pohjavesiin. Lantalan edessä on oltava tiivis ajoluiska, joka estää lannan ja lantavesien leviämisen ympäristöön. Lantalan edustan on oltava kovapohjainen siten, että alue on puhdistettavissa (931/2000).

Lantala voidaan tehdä joko avonaisena tai katettuna. Kattaminen voi tulla tulevaisuudessa pakolliseksi (Sundberg.2008). Avolantalan reunat ja ajoluiska on rakennettava vähintään 0,5 m korkeaksi. Lantalan toiminnan kannalta reunat kannattaa tehdä 1,5-2 metrin korkuisiksi. Avolantala on sijoitettava siten, ettei sadevesi valu ympäröivien rakennusten katolta lantalaan. Kattamattoman lantalan etäisyys rakennuksen ulkoseinästä tulee olla vähintään 1,2 m. Katetun lantalan betonireunojen korkeuden on oltava vähintään 1,5 m ja ajoluiskan 0,2 m. Lisäksi, katetun lantalan ulkovaiipan tulee olla harva tai aukollinen, jotta lantala tuulettuu riittävästi ja mahdollinen lantapalo voidaan estää (MMM-RMO, liite 12).

Ohjeita lantalan rakentamiseen saa Maa- ja metsätalousministeriön ohjeesta:

<http://www.mmm.fi/attachments/5g5VkwMop/5g7GBLiUF/Files/CurrentFile/L12-rmoC4-01.pdf>

Lantalan sijoittaminen

Lantala pitää sijoittaa tontille niin, ettei siitä aiheudu haittaa naapurustolle, vesistöille tai pohjavesiin. Lantalan sijoittamisessa tulee ottaa huomioon myös lantalan koko, maaston korkeussuhteet, maalaji ym. tapauskohtaisesti muuttuvat tekijät.

Lannan levitys pellolle

Lantaa saa levittää vain 15.4. – 15.10. välisenä aikana. Jos maa on sula ja kuiva voidaan lantaa levittää 1.4. alkaen ja 15.11. asti. Nurmikasvustoon lantaa saa levittää 15.9. asti. Syksyllä lanta on mullattava tai pelto kynnettävä vuorokauden kuluessa lannan levityksestä. Kuivikelantaa saa levittää enintään 30 tn /ha. Vuosittain pellolle levitettävän lannan typpimäärä ei saa ylittää 170 kg / ha (mukaan lukien lannoitteet ja lannan typpimäärä). Lannan pintalevitys on kielletty, jos pellon keskimääräinen kaltevuus ylittää 10 %. Lannan typpianalyysi on tehtävä viiden vuoden välein (931/2000).

Lannan mukana peltoon voi kulkeutua myös rikkakasvien siemeniä. Erityisesti hukkakauran leviäminen näin on estettävä (185/2002). Lannan huolellinen ja riittävän pitkä kompostointi tuhoaa hukkakauran ja muiden rikkakasvien siemenet.

Pohjavesialueilla voi olla lannanlevitykseen liittyviä rajoituksia. Mahdollisista rajoituksista saa lisätietoja kunnan ympäristönsuojelusta.

Patterointi

Lannan patterointi on sallittua vain poikkeustapauksissa kuten esim. työteknisten tai hygieenisten syiden perusteella. Patteroinnista on tehtävä ilmoitus kuukautta ennen lantapatterin tekoa kunnan ympäristönsuojeluun (931/2000, liite 1).

Lannan patterointi ei korvaa lantala.

Patteria ei saa sijoittaa tulvanalaisille alueille, eikä pohjavesialueille. Pohjavesialuekartta löytyy osoitteesta: <http://kartta.nurmijarvi.fi/web>

Patterointi-ilmoituslomake on internetissä osoitteessa www.ymparisto.fi > Yritykset ja yhteisöt > Maatalous > Maatalouden ympäristönsuojelunlomakkeet > Ilmoituslomakkeet > "Patterointi-ilmoituslomake" tai alla olevassa linkissä.

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=11580&lan=fi>

Nitraattiasetuksen (931/2000) ohjeet patteroinnista

Lannan siirto patteriin on tehtävä niin, ettei vesille eikä muulle ympäristölle aiheudu vahinkoa. Lastaus tulee tehdä tiiviillä pohjalla. Lantapatteri sijoitetaan keskelle tasaista peltoa tai hieman kaltevan pellon ylälaitaan. Patteria ei saa sijaita 100 m lähempänä vesistöä, valtaojaa tai talouskai-voa tai 5 metriä lähempänä ojaa.

Patterin pohjalle levitetään vähintään 15 cm mutaa tai turvetta. Talvella lumi on poistettava. Yhteen patteriin sijoitetaan vähintään hehtaarin tarvitsema lantamäärä. Tätä pienemmissä kasoissa varastoiminen katsotaan lannan levitykseksi. Lantapatteri ei saa olla vuosittain samassa paikassa. Patteri peitetään 10 cm turve- tai muulla vastaavalla suojakerroksella. Syksyllä tehty patteri levitetään seuraavana keväänä sulaan maahan.

Suositus karjanlannan varastoinnista ja käytöstä peräisin olevien nitraattien huuhtoutumisen estämiseksi (931/ 2000, liite 2)

- o Lannan levitys ensisijaisesti keväisin, erityisesti turvemaidilla
- o Syksyisin enimmäislantamääriä pienempi levitysmäärä
- o Multaus 4 tunnin kuluessa
- o Patterointi on toissijainen vaihtoehto lannan säilytykseen

Purupohjainen lantapatteri

Purupohjaista hevosenlantaa voidaan kompostoida pattereissa ylivuotisesti, kun estetään pinta- ja pohjavesille aiheutuvat haitat. Purulantakomposti käännetään kasvukauden aikana vähintään yhden kerran toiseen paikkaan. Uusi pohja- tai peitekerros ei ole tarpeen, suuren kuivikemäärän vuoksi. Talvikausina patteri tulee peittää sateenpitävällä katteella (YM6/401/2007).

Kuva 9. Katettu lantala (Palomäen tila)

TALLIN JÄTEVESIHUOLTO

Ensisijaisesti tallin kiinteistöjen on suositeltavaa liittyä kunnalliseen vesija viemäriverkostoon. Suurin osa talleista kuitenkin sijaitsee kunnallistekniikan ulottumattomissa, joten liittyminen ei ole mahdollista. Tallin varus-

telutasosta riippuen jätevettä tulee vesikäymälöistä ja käsienpesusta sekä hevosten, tallin ja varusteiden pesusta.

Talousjätevesien käsittelystä on annettu valtakunnalliset määräykset valtioneuvoston asetuksella (452/2003). Asetus tuli voimaan 1.1.2004 ja se koskee kiinteistöjä, jotka sijaitsevat vesihuoltolaitosten toiminta-alueiden ulkopuolella. Jätevesijärjestelmän tulee olla asetuksen mukainen uusissa kiinteistöissä heti ja ennen vuotta 2004 rakennetuissa kiinteistöissä vuoteen 2014 mennessä. Jos kiinteistössä tehdään rakennus- tai toimenpidelupaa edellyttäviä korjaus- tai muutostöitä, tulee jätevesijärjestelmän täyttää asetuksen vaatimukset heti.

Tallilla pitää olla selvitys jätevesijärjestelmästä sekä jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohje. Nurmijärven kunnalla on selvitykseen oma lomake, joka löytyy kunnan internetsivuilta www.nurmijarvi.fi > palvelut > ympäristö > haja-asutuksen jätevedet > selvitys nykyisestä järjestelmästä tai suoraan linkistä:

http://www.nurmijarvi.fi/palvelut/ymparisto/jatevesi/fi_FI/selvitys/

Valmiita jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeita löytyy internetistä osoitteesta: <http://www.vesiensuojelu.fi/jatevesi/>

Jätevesijärjestelmäselvityksestä pitää näkyä:

- o jätevesien käsittelytapa
- o ympäristöön joutuva kuormitus
- o asemapiirros, jossa on merkitty jätevesijärjestelmä ja jätevesien purkupaikka
- o jätevesijärjestelmän ne kohdat, jotka vaativat säännöllistä hoitoa, huoltoa tai valvontaa

Jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeet

- o käyttöohjeet koko jätevesijärjestelmälle
- o tarkemmat vaatimukset löytyvät asetuksesta
- o säilytetään tallilla

Suunnitelma jätevesijärjestelmästä

Suunnitelma tarvitaan, kun tallille rakennetaan uusi puhdistusjärjestelmä tai vanhaa jätevesijärjestelmää laajennetaan tai puhdistusta tehostetaan. Asetuksen (452/2003) liitteestä 1 löytyvät jätevesijärjestelmää koskevat tarkemmat vaatimukset. Kiinteistön asukasmäärä vaikuttaa kuormituksen määrään ja näin ollen myös jätevesijärjestelmän valintaan. Suunnitelma liitetään rakennus- tai toimenpidelupahakemukseen. Suunnittelijan pitää olla vesihuoltoalan ammattilainen.

Pohjavesialueilla

Mikäli tontti sijaitsee pohjavesialueella, taajaan rakennetulla alueella tai rantavyöhykkeellä, tulee aluetta koskevat jätevedenkäsittelyn erityisvaatimukset aina selvittää. Jätevettä ei saa edes puhdistuneena johtaa pohjavesialueelle päin, vaan se tulee aina johtaa pohjavesialueelta pois päin (Nurmijärven kunta. 2004).

Nurmijärven pohjavesialuekartta löytyy linkistä:

<http://kartta.nurmijarvi.fi/web>

Pesu- ja käymälävesien erottelu

Jäteveden puhdistus helpottuu, jos käymäläjätteet erotetaan muusta jätevedestä. Vaihtoehtona on kuivakäymälä tai umpisäiliö. Molemmat vaihtoehdot pienentävät kuormitusta lähiympäristöön huomattavasti. Umpisäiliövaihtoehto tosin lisää kustannuksia (sekä päästöjä) tyhjennyksen osalta. Kuivakäymälöitä on nykyään olemassa monia toimivia malleja, myös sisälle asennettavaksi vesikäymälän tilalle, esim. huuhteleva kompostikäymälä ja vähävetinen wc.

Lisätietoja saa kunnan ympäristönsuojelusta, terveydensuojelusta ja rakennusvalvonnasta.

Kuva 10. Krapuoja Sotungissa

MUU JÄTEHUOLTO

Tallin on liityttävä asumisessa syntyneen jätteen järjestettyyn kuljetukseen. Jokaisella järjestettyyn jätteenkuljetukseen kuuluvalla kiinteistöllä

on oltava sekajätteen keräämiseen soveltuva, kunnan jätehuoltomääräysten mukainen, keräysväline.

Seuraavat määräykset on koottu Nurmijärven kunnan jätehuoltomääräyksistä.

Jätejakeet

Yhdyskuntajätteestä tulisi erotella seuraavat jätejakeet tietyin edellytyksin, jotka löytyvät Nurmijärven kunnan yleisistä jätehuoltomääräyksistä:

- **elintarvikejäte**
- **keräyskartonki**
- **keräyspahvi**
- **keräyslasi**
- **keräysmetalli**

Kompostointi

Kiinteistöllä saa kompostoida siellä syntyvää elintarvikejätettä ja puutarhajätettä.

Elintarvikejätteen ympärivuotinen kompostointi on suoritettava taajama-alueella lämpöeristetyssä eläimiltä suojatussa kompostointisäiliössä. Haja-asutusalueella elintarvikejätettä saa kompostoida myös eristämättömässä haittaeläimiltä suojatussa kompostorissa. Kompostiin ei saa sijoittaa jätteitä, jotka haittaavat kompostoitumista tai kompostituotteen käyttöä.

Komposti on sijoitettava, rakennettava ja hoidettava niin, ettei siitä aiheudu haittaa terveydelle tai ympäristölle. Kompostia ei saa sijoittaa viittätoista (15) metriä lähemmäs talousvesikaivoa tai vesialuetta eikä ilman naapurin suostumusta viittä (5) metriä lähemmäksi tontin rajaa. Kompostin saa sijoittaa rakennusluvassa hyväksytyyn jätehuollolle varattuun tilaan.

Lannan ja lietteiden kompostointi on kielletty kiinteistöllä. Käymäläjätettä saa kuitenkin kompostoida ainoastaan tarkoitukseen suunnitellussa ja hyväksytyssä kompostointilaitteessa. Terveysviranomaisen voi erityisistä syistä ja määräämillään ehdoilla hyväksyä käymäläjätteen ja saostuskaivolietteen kompostoinnin kiinteistöllä.

Nämä määräykset eivät koske kompostointia, johon on saatu ympäristönsuojelulain (86/2000) mukainen lupa.

Polttaminen

Asuinkiinteistön ja saunan lämmitykseen käytettävässä tulipesässä voidaan polttaa muun kiinteän polttoaineen mukana käsittelemätöntä puuta ja vähäisiä määriä paperia, pahvia ja kartonkia.

Taajama-alueen ulkopuolella saa polttaa risuja, oksia ja puutarhajätettä, maa- ja metsätaloudessa ja puistojen hoidossa syntyviä poltettavaksi kelpavia jätteitä, kuten olkia ja hakkuutähteitä. Polttamisen edellytyksenä on kuitenkin, ettei siitä aiheudu haittaa naapureille tai ympäristölle.

Jos tallin alueelta löytyy hukkakauraa, on koko kasvi juurineen hävitettävä polttamalla (185/2002).

Muu jätteenpolto on kielletty.

Lietteiden käsittely

Jäteveden käsittelyjärjestelmissä syntyvät lietteet on kuljetettava asianmukaisesti kunnalliselle jätevedenpuhdistamolle, jollei niitä kiinteistöllä ympäristöluvan tai terveydensuojeluviranomaisen määräysten mukaisesti käsitellä vaarattomaksi. Lietepussit rinnastetaan käymäläjätteeseen. Lietepussit voidaan kompostoida ainoastaan tarkoitukseen suunnitellussa ja hyväksytyssä kompostointilaitteessa. Lietepussien kompostointi ei saa vaarantaa pohjavesiä.

Muu jätteiden käsittely

Jätteiden hävittäminen hautaamalla on kielletty.

Pihojen ja puutarhojen hoidossa syntyvien puutarhajätteiden vieni yleisille puisto- ja viheralueille on kielletty. Puutarhajätteet on kompostoitava, toimitettava luvanvaraiseen hyödyntämispaikkaan tai kunnan määrittämään vastaanottopaikkaan.

Kuolleet / lopetetut hevoset

Hevosen omistajan tulee huolehtia hevosen asiallisesta hävittämisestä mikäli hevosta ei voida tai haluta viedä teurastamoon. Lähialueella ei ole teurastamoita, jotka ottaisivat hevosta vastaan. Eläinjätteen käsittelystä ja mm. kuolleiden eläinten hautaamisesta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (1022/2000) sekä 1.5.2003 voimaan tulleella EU:n sivutuoteasetuksella (EY 1744/2002). Asetusten tarkoituksena on estää taudinaiheuttajien ym. vieraiden aineiden siirtyminen ihmisiin ja eläimiin kuolleiden eläinten välityksellä. Teuraaksi kelpaamattomat ruhot voidaan toistaiseksi hävittää maahan hautaamalla (Inatti jne. 2004).

Kuolleiden eläinten hautaamisesta ja eläinjätteen käsittelystä on määrätty erikseen ja siitä antaa ohjeita terveydensuojelu. Kuollut hevonen voidaan kunnaneläinlääkärin luvalla haudata tiiviiseen maahan (tallin alueella), mikäli talli sijaitsee hankalien kulkuyhteyksien päässä. Ruhoa ei saa haudata alle 250 m etäisyydelle kaivosta, vesistöä eikä pohjavesialueelle tai vedenottamon suoja-alueelle. Hevosta ei saa haudata kaava-alueelle eikä vesistöön viettävään rinteeseen. Hauta on peitettävä vähintään 1-2 m maakerroksella, maaperän tulee olla tiivistä. Ruhoa ei saa haudata muo-

visäkissä tai muussa maatumattomassa pakkauksessa (Nurmijärven kunta 2003).

Kuva 11. Tamma ja varsa (Vuonotalli Solsikke)

Mäntsälän lemmikkilehdossa on eläinkrematorio, jossa voidaan tuhkata myös hevosia. Hevosen tuhka voidaan sirotella lehtoon. Hevonen voidaan kuljettaa krematorioon elävänä ja kutsua eläinlääkäri lopettamaan eläin sinne. Lehdolla on myös kuljetuspalvelu. Lemmikkilehdon puhelinnumero on 0400 496 819. Hinta on ponista 700 euroa ja hevosesta 700 euroa + alv. Uurnahautauspaikka maksaa 500 euroa / 10 vuotta. Lehdossa on haudattuna myös muutama tuhkaamaton hevonen.

Mäntsälässä on tilateurastamo, joka ottaa hiljaisina aikoina vastaan myös hevosia. Teurastamon yhteystiedot: Hannu Vainio Oy, Hautjärventie 356, 04840 Hautjärvi, puhelin 019-685 1110.

Kuolleen hevosen voi myös toimittaa Metsä-Tuomelan jäteasemalle erityisjätteenä välittömästi haudattavaksi. Metsä-Tuomela on auki arkisin klo 7.00 – 17.45. Hevosta jäteasemalle viettäessä täytyy sinne soittaa ensin, jotta paikka osataan varata. Puhelinnumero on (09) 2500 2315. Hinta on 219 euroa / tonni + 7 euroa punnitusmaksu.

Hevosen voi toimittaa Honkajoki Oy:öön hävitettäväksi. Hinta on 200 euroa + 22 % alv + rahti. Honkajoelta voi saada myös rahdin, mutta se on erikseen sovittava ja maksettava. Puhelinnumero on 010–834 6400.

Edellä olevat hinnat ovat vuodelta 2009.

HEVOSEN LOPETTAMINEN

Ammattitaitoinen henkilö voi lopettaa hevosen ampumalla aivoihin tai pulttipistoolilla tainnuttamalla. Eläinlääkäri lopettaa hevosen yleensä nukutus- ja lopetusaineella. Hätätapauksessa hevosen voi lopettaa osaava henkilö (esim. poliisi tai lopetuksen osaava henkilö) ampuma-aseella, hevosen kärsimysten lyhentämiseksi (23/EEO/1997).

Teuraaksi vietäessä täytyy hevonen tunnistaa. Tunnistukseen riittää Suomen Hippos ry:n rekisteritodistus tai passi, joka on myönnetty vähintään 6 kk ennen. Teuraaksi vietävällä hevosella tulee olla lähettäjäntäällin vas-
tuuhenkilön allekirjoittama ketjuinformaatiolomake, joka sisältää mm. tiedot hevosen lääkinnästä 6 viimeisen kuukauden ajalta. Lomake löytyy Suomen Hippoksen internetsivuilta (www.hippos.fi > lomakkeet). Elintarvikkeeksi käytettävässä lihassa ei saa olla lääkkeitä. Lisätietoja sallituista lääkkeistä ja niiden varoajoista saa Euroopan komission "hevoslääkelistasta" (EY/1950/2006) tai Suomen Hippos ry:n lääkeohjeesta internetsivuilta www.hippos.fi.

Kun hevonen lähtee teuraaksi tallilta, tulee lähettäjäntäällin rekisteröityä kotikuntansa elintarvikevalvontaviranomaiselle alkutuotannon toimijaksi. Lisäksi tallilla täytyy olla omavalvonnan kuvaus toiminnastaan. Lomake ja ohje omavalvonnan kuvaukseen ovat saatavilla Suomen Hippoksen internetsivuilla www.hippos.fi (Fager.2009).

Hevosen omistajan on mahdollista kieltää hevosen teurastaminen käytettäväksi elintarvikkeena. Kielto tehdään hevosen tunnistusasiakirjoihin eli Suomen Hippos ry:n rekisteritodistukseen tai hevospassiin. Kielto on vahvistettava Suomen Hippoksen edustajalla, raviradalla, hevosjalostusliitossa tai lähettämällä tunnistusasiakirja leimattavaksi Hippokseen. Kielto kestää hevosen koko eliniän, eikä siihen vaikuta omistajanvaihdos (www.hippos.fi).

RATSASTUSREITIT

Suomen Ratsastajainliitto (SRL) on perustanut Hevoskehä-hankkeen kehittämään ja yhdistämään ratsastusreittejä maassamme. Tarkoitus on ollut varmistaa, että hevosilla voidaan liikkua luonnossa paikallisesti sekä yhdistää ratsastusreittejä kunnissa ja kuntien rajalla niin, että reiteistä muodostuu jatkossa pitkä, toimiva ja turvallinen verkosto (www.nouseratsaille.fi).

Hevoskehähankkeen kokoama materiaali löytyy internetosoitteesta:
<http://www.nouseratsaille.fi/easydata/customers/ratsaille/files/Asiakirjat/hevoskehamateriaali.pdf>

Yleistä

Jokamiehen oikeudella saa ratsastaa teillä, poluilla ja metsissä aiheuttamatta vähäistä suurempaa haittaa. On kuitenkin muistettava että maa-alueet, metsäpohjat, peltotiet ja polut ovat jonkun omaisuutta. Vähäistä suurempi haitta voi aiheutua keleistä riippuen jo muutamankin ratsastuskerran jälkeen. Maanomistajan lupa käyttää tietä, polkua tai metsää olisi hyvä kysyä jo ennen ensimmäistä ratsastuskertaa. Maastoreittien säännöllisestä käytöstä tulee aina kysyä lupa maanomistajalta ja sopia käytännöistä yksityiskohtaisesti ja tiedottaa niistä tallilla näkyvästi.

Yksityisteillä saa ratsastaa, mikäli ne saavat kunnan tai valtion apua. Jos on kysymys ammattimaisesta toiminnasta (esim. ratsastuskoulun maastoreitti tai ison hoitotallin reittimahdollisuus), on kysyttävä lupa käyttää tietä tienhoitokunnalta ja sopia ja / tai maksaa oikeudesta käyttää tietä. Ratsastusta voidaan rajoittaa sellaisissa tapauksissa, joissa se nostaa huomattavasti tienpidon kustannuksia. Rajoitusliikennemerkkeihin on saatava kunnan tieviranomaisen lupa.

Ratsastusta on rajoitettu pihamailla, pelloilla ja istutuksilla. Porteista kuljettaessa on muistettava sulkea ne. Toisen pihamaata ei saa käyttää kulutienä. Ratsastaminen on järjestyslain (612/2003) nojalla kielletty kunntopolulla, yleiseen käyttöön kunnostetulla ladulla ja urheilukentällä.

Hevosajoneuvolla ajaminen voidaan kieltää tietyissä oloissa. Hevosajoneuvolla ajaminen rinnastetaan muuhun ajoneuvoliikenteeseen, joka ei ole suoranaisesti jokamiehenoikeutta. Jos hevosajoneuvolla ajo tiellä on kielletty, tulee se osoittaa liikennemerkillä. Hevosajoneuvon käyttöön sovelletaan yksityisten teiden ajoneuvonkäytön yleisiä periaatteita.

Hevosta saa uittaa vesistöissä jokamiehenoikeudella. Yleisellä uimarannalla hevosten uittaminen on kielletty.

Kuva 12. Vilvoittelua Karjalohjalla (Raution talli)

Erityisesti talliyrittäjän kannattaa panostaa reitteihin ja hyviin väleihin maanomistajien kanssa. Kunnan maastoreitti on kullantarvoinen etu talliyrittäjälle ja ratsastajille. Reittien suunnittelu tulee tehdä yhteistyössä kunnan maankäytönsuunnitteluhenkilöstön ja naapuruston kanssa. Jotta reitit ja liikkumismahdollisuudet alueilla säilyvät myös tulevaisuudessa, tulee ainakin kaupunkien läheisyydessä ja taajaan asutuilla alueilla laatia reittisuunnitelmat ja vahvistaa reitit virallisiksi hevosurheilureiteiksi.

Lähteenä on käytetty ympäristönhallinnon jokamiehenoikeudet – esitettä, joka löytyy seuraavasta osoitteesta:

www.ymparisto.fi/jokamiehenoikeudet

Liikenteessä

Liikennesääntöjen mukaan ratsastaja ratsastaa tien oikeaa laitaa, moottoriajoneuvoväylällä. Kevyenliikenteen väylää saa käyttää vain jos se on merkitty sinisellä, pyöreällä ratsastustieliikennemerkillä. Kaikkien ratsukoiden on siirryttävä käyntiin jalankulkijoita, pyöräilijöitä, autoja tai muita hevosia kohdattaessa. Hevosta talutettaessa liikutaan tien vasenta laitaa. Kärryjen, reen tms. kanssa noudatetaan tieliikennelakia ja käytetään ajoneuvojen kaistaa. Kevyen liikenteen väylää ei kärryjen kanssa saa käyttää, vaikka se olisi merkitty ratsastustieksi (www.liikenneturva.fi).

Ratsastusreittien turvallisuus

Reittejä suunniteltaessa on hyvä ottaa huomioon muu liikenne, liikkumisen turvallisuus, maaston sopivuus, alueiden muu käyttö, hyvä näkyvyys sekä luonnonympäristön suojeleminen. Reiteille tulisi päästä suoraan tallialueelta. Ajoneuvoliikenteelle tarkoitettuja teitä on syytä välttää mahdollisuuksien mukaan. Luonnonsuojelualueilla hevosella liikkuminen ei ole sallittua.

Hevosreittejä ei mielellään sijoiteta liikenneväylien eikä muiden äkillisiä ääniä tuottavien paikkojen läheisyyteen. Jos tiet kulkevat samansuuntaisesti, jätetään vähintään 20 metrin levyinen suojavyöhyke tien ja reitin väliin. Jos reitti risteää ajoneuvoliikennetietä, pitää risteys sijoittaa sellaiseen paikkaan, josta on erittäin hyvä näkyvyys joka suuntaan. Muu vaara – liikennemerkkejä lisätekstillä "hevosia" tai "ratsastajia" on hyvä sijoittaa risteysalueille, tallien lähitiensille ja muille paikoille, joissa liikkuu runsaasti hevosia. Ratsastus sallittu – kylteillä on hyvä merkitä ratsastusreitit, jotta muut reittiä käyttävät osaavat huomioida hevoset. Myös järjestyslaki (612/2003) määrää, että ulkoilureitti, joka on sallittu ratsastukselle, tulee selvästi merkitä liikennemerkkiä muistuttavalla merkillä. Jos ratsastustie alittaa yleisen tien, pitää alikulkutunnelin vapaan korkeuden olla vähintään 2,75 metriä (Inatti jne.2004).

Tiehallinnon vuonna 1998 tekemässä kevyenliikenteen suunnitteluohjeessa sanotaan, että kaviouran minimileveys on 1,0 metriä. Vapaan tilan tar-

ve uran kohdalla on 1,5 metriä ja korkeussuunnassa 3,0 metriä. Vapaa-seen laukkaan tarvittava uran leveys on 2,0 metriä. Ratsastusreitti tehdään mielellään yksisuuntaiseksi. Ajoon tarvittavan reitin leveys on vähintään 3 metriä. Mahdollisuuksien mukaan reittien yhteyteen voidaan sijoittaa myös maastoesteratsastuksen esteitä riittävän tilavaan paikkaan reitin sivuun (Inatti jne.2004).

Hevosreitistöt ja hukkakaura

Ratsastajien, erityisesti hevosenomistajien ja tallinpitäjien on muistettava, että jos tallilla hevosille syötettävä kaura ei ole puhdasta hukkakauran siemenistä, on mahdollista että maastossa kulkiessaan hevonen levittää hukkakauraa. Myöskään litistetyn kauran käyttö ei ole takuuvarma keino estämään hukkakauran leviämistä. Hukkakauran levittäminen on lain mukaan kielletty (185/2002).

Kuva 13. Hukkakaura (www.biolib.de)

HEVOSTEN KULJETUS

Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006) ja EY- eläinkuljetusasetus (1/2005) säätelevät hevosten kuljettamista pääkohdiltaan seuraavasti:

Hevosta on suojeltava kuljetuksen aikana vahingoittumiselta ja sen hyvinvoinnista on huolehdittava kuljetuksen aikana. Sairasta eläintä ei saa kuljettaa ilman eläinlääkärin lupaa. Ajoneuvoa on kuljetettava niin, etteivät hevoset vahingoitu. Hevoset kuljetetaan yksin pilttuussa tai karsinassa. Ryhmässä kuljetettaessa täytyy hevosten takakengät poistaa ja varmistaa, että hevoset eivät ole vihamielisiä toisilleen. Ryhmässä kuljetettavilla hevosilla on oltava riimu, paitsi varsoilla.

Hevosen hyvinvoinnista on huolehdittava koko kuljetuksen ajan. Suositeltavaa on, että hevosen kunto tarkastetaan muutaman tunnin välein. Hevoselle tarjotaan vettä neljän tunnin välein. Myös ravintoa ja lepoa on tarjottava, etenkin pitkällä matkoilla. Pitkä kuljetus on yli kahdeksan tuntia kestävä. Kuljetusvälineen sisälämpötilan on pysyttävä 5-30 °C välillä.

Kaupalliset kuljetukset

Kaupalliseksi toiminnaksi katsotaan:

- o eläimiä ammatikseen ja korvausta vastaan kuljettavien henkilöiden tai yritysten kuljetukset,
- o hevosten laajamittaiseen, ammattimaiseen valmennuspalveluun sisältyvät usein toistuvat ja useampia hevosia koskevat kuljetukset

Tällaisen toiminnan ollessa kyseessä on kuljettaminen sallittu vain lääninhallituksen luvalla. Eläinkuljettajalupaa haetaan Uudenmaan lääninhallituksesta. Hakijalla tai hakijan palveluksessa olevalla kuljettajalla on oltava eläinten kuljetukseen ja siihen liittyvään käsittelyyn ja hoitoon tarvittava koulutus tai käytännön kokemus. Samalla hakija liittyy elintarviketurvallisuusviraston ylläpitämään valtakunnalliseen eläintenkuljettajarekisteriin. Eläinkuljettajalupia on kahdenlaisia; lyhyeen ja pitkään (yli 8 tuntia) kuljetukseen oikeuttavia. Lupa on voimassa enintään 5 vuotta. Lisätietoja saa läänineläinlääkäriltä tai www.evira.fi.

Ajoneuvo- ja ajokorttivaatimukset

Hevosten kuljettamiseen käytettävän välineen on oltava turvallinen ja muutoinkin hevoselle sopiva. Hevosen on voitava seistä siinä luonnollisessa asennossa. Suosituksen mukaan hevosen pään yläpuolella on oltava tilaa 20 cm (Pesonen, jne.2008).

B-luokan kortilla saa kuljettaa henkilö- tai pakettiautoa, jonka kokonaismassa on enintään 3500 kg ja jossa on kuljettajan lisäksi tilaa enintään kahdeksalle henkilölle, ja ajoneuvoyhdistelmää, jossa vetoauto kuuluu tähän luokkaan ja jossa hinattavan ajoneuvon kokonaismassa on enintään 750 kg (mahdollisesti siis vetoauton kokonaismassa 3500 kg + hinattavan ajoneuvon kokonaismassa 750 kg)

tai

koko yhdistelmän (vetoauto + hinattava ajoneuvo) kokonaismassa enintään 3500 kg ja tällöin hinattavan ajoneuvon kokonaismassa ei saa ylittää vetoauton omamassaa.

BE-luokka: vetoauto edellä mainitun mukainen ja hinattava ajoneuvo sen mukainen minkä vetoauton rekisteröintitodistus sallii (rekisteröintitodistuksen kohdat O.1 (perävaunumassa jarruin) ja O.2 (perävaunumassa jarruitta)).

Omamassa on ajokuntoisen ajoneuvon massaa; siis pelkkä ajoneuvo. Kokonaisuudessa on suurin teknisesti sallittu kokonaisuudessa (ajoneuvo + maksimaalinen kuorma) (Vitikka.2008).

TUET

Hevostiloilla on mahdollisuus hakea eläin- ja peltoalaperusteisia maataloustukia. Tilatuen saaminen edellyttää, että tilalla on vähintään 0,3 ha peltoa ja että sillä on tukioikeuksia. Muiden peltoalaperusteisten tukien ja kotieläintukien saaminen edellyttää pääsääntöisesti kolmea hehtaaria peltoa. Peltoalan on myös oltava luonnonhaittakorvauksessa tai ympäristötuessa tukikelpoista, jos näitä tukia haetaan. Kolmen hehtaarin peltoalavaiminuksesta voidaan myöntää poikkeuslupa erityisistä syistä, ei kuitenkaan harrastusluonteisessa eläintenpidossa. Monen hevostallin ongelmana maataloustukien saannissa onkin vaadittua pienempi peltoala ja se, että pelto- tai laidunalueet eivät ole tukikelpoisia (Ympäristöministeriö.2008).

Kansallinen hevostaloudentuki

Tukea voi hakea edellisenä vuonna 18 vuotta täyttänyt alle 68-vuotias henkilö. Tukea voi saada viljelijä tai puutarhatalouden harjoittaja. Viljelijällä on oltava 3 ha peltoa viljelyksessä tai puutarhatilalla 0,5 ha puutarhakasvien viljelyksessä. Tukea haetaan hakijan hallinnassa olevan maatalouskeskuksen sijaintikunnasta (maaseutuelinkeinoviranomainen) viimeistään 30.4. päätukihakun yhteydessä lomakkeella: hakemus hevosten ja kuttujen kansallisista kotieläintuista (101 C1-osa) (www.mavi.fi).

Hallinta

Hevonen, josta tukea haetaan, pitää olla hakijan (tai hänen perheenjäsenensä) hallinnassa 100 päivää, 1.5. – 8.8.. Hallinnassa olevan hevosen pitää olla Suomessa, kilpailumatkoja lukuun ottamatta. Hallinnaksi luetaan omistus, vuokraaminen tai leasingsojimus. Jos tukea haetaan alaikäisen lapsen omistamasta hevosesta, hakemukseen merkitään lapsen henkilötunnus. Jos hevonen on osaomistuksessa, tukihakemuksen liitteeksi vaaditaan valtakirja, jolla muut omistajat antavat suostumuksensa tuen hakemiseen (www.mavi.fi).

Jos hevosten tai ponien lukumäärä vähenee hallinta-aikana (1.5.–8.8.), tuen hakijan tulee ilmoittaa siitä kirjallisesti kunnan maaseutuelinkeinoveranomaiselle kymmenen päivän kuluessa (www.mavi.fi).

Tukikelpoinen hevonen

- Suomenhevonen (1 v tai yli)
- Muu hevonen tai poni (1-3 vuotta)
- Siitostamma (hevonen tai poni)

Siitostamma on hevonen, joka on astutettu tai varsonut edellisen vuoden aikana. Tamman tulee olla astutettu jalostukseen hyväksytyllä tai kantakirjatulla orilla. Jos astutus tapahtuu ulkomailla, täytyy orilla olla kyseisen maan voimassaoleva jalostushyväksyntä. Poikkeuksena ovat suomenhevostammat ja lämminveriset ravihevostammat, jotka voidaan astuttaa omalla kantakirjaamattomalla orilla. Tällöin hakijan on ennen tuen maksamista toimitettava kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle oikeaksi todistettu jäljennös varsomistodistuksesta. Jos kantakirjaamattomalla orilla astutettu tamma on luonut varsan yli 12 viikkoa kestäneen tiineyden jälkeen, on hakijan ennen tuen maksamista toimitettava eläinlääkärin antama lausunto kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle (www.mavi.fi).

Ponisiitostamman on oltava puhtasrotuinen ja sille käytetyn orin tulee edustaa samaa rotua, ellei ponitamma ole astutettu ratsuponiohjelman (lisätietoja Suomen Hippos ry:stä) mukaan (www.mavi.fi).

Hevosen tunnistaminen

Hevosen pitää olla rekisteröityinä Suomen Hippos ry:n rekisteriin viimeistään 1.5. Rekisteröidyksi katsotaan hevonen, jonka haltijalla on hevosesta Suomen Hippos ry:n rekisteritodistus tai hevospassi. Rekisteriin ilmoitetut tiedot tulee pitää ajan tasalla ja huolehtia poisto- ja hallinnanmuutosilmoituksista. Tämä nopeuttaa tukihakemuksen käsittelyä. Rekisteröidyistä hevosista tukihakemukseen laitetaan rekisterinumero (www.mavi.fi).

Tukea voi hakea myös rekisteröimättömästä hevosesta, mutta tällöin on hakemukseen liitettävä luotettava selvitys hevosen omistuksesta tai oikeaksi todistettu jäljennös vuokra- tai leasingsopimuksesta. Tukilomakkeeseen (101C I-osa) merkitään muu tunnistetieto (www.mavi.fi).

Tuki maksetaan eläinyksikkökertoimien mukaan. Tukea ei makseta, jos hevosista kertyy vähemmän kuin yksi eläinyksikkö (ey). Mikäli hevosmäärä on lisääntynyt edellisestä vuodesta, lisäys maksetaan enintään viiden eläinyksikön edestä. Vuonna 2008 tuen määrä oli 187 € /ey (www.mavi.fi).

Eläinyksikkömuuntokertoimet	
siitostamma (myös poni)	1
suomenhevonen	0,85
hevonen tai poni 1-3 vuotta	0,6

Alkuperäisrotujen kasvattaminen

Tukea on mahdollista saada **suomenhevosten** kasvattamiseen. Tuki on maatalouden erityisympäristötuki. Tukea voi saada viljelijä tai puutarhatalouden harjoittaja. Viljelijällä on oltava 3 ha peltoa viljelyksessä tai puutarhatilalla 0,5 ha puutarhakasvien viljelyksessä (www.mmm.fi).

Tuen hakija tekee viisivuotisen sopimuksen TE-keskuksen maatalousosaston kanssa 30.4. mennessä (lomake nro 218). Tuen maksatusta haetaan vuosittain päätukihaun yhteydessä tallilla olevasta tukikelpoisesta hevospäärästä.

Kuva 14. Suomenhevostamma Sipoossa

Maksatuslomake palautetaan kuntaan viimeistään 30.4. Tukea saa Suomen Hippos ry:n suomenhevosrekisteriin merkitystä siitostammasta, joka on edellisenä vuonna varsonut, astutettu tai keinosiemennetty, ja kantakirjaoriista. Hevosia täytyy käyttää astutukseen tai jalostustoimintaan. Siitostamma tai kantakirjaori vastaa yhtä eläinyksikköä (ey). Tuen määrä on 270 € /ey (www.mmm.fi).

Hakija sitoutuu pitämään sopimuksessa mainitun hevospäärän tilallaan sopimuskauden loppuun. Poistettavan hevosen tilalle on hankittava tukikelpoinen suomenhevonen. Eläinmäärää voidaan joissain tapauksissa tarkistaa kesken sopimuskauden, kuitenkin niin, että tallilla on oltava vähintään yksi eläinyksikkö. Eläinmäärän vähenemisestä on ilmoitettava kunnan maaseutuelinkeinoviranomaiselle 10 vrk:n kuluessa (www.mmm.fi).

Suomen Hippoksen tuet

Suomen Hippoksen ry:n tuet keskittyvät pääosin ravihevosiin ja niiden kasvatukseen. Tuot ovat palkintoluonteisia esim. kasvattaja- ja kilpailupalkintoja, nuorten siitostammojen laatupalkinto sekä ravihevosten kasvattajapalkinto. Lisätietoja www.hippos.fi.

EU-tuki hevostalouteen

Alla oleva tukimateriaali on saatu Eteläisen maaseudun osaajat ry:n (EMO) toiminnanjohtaja Esko Pietarilta. Tukiehdot voivat muuttua ja niistä löytyy lisää tietoa Emo ry:n internetsivuilta www.emory.fi sekä Maaseutu-
viraston internetsivuilta www.mavi.fi.

Maaseudun kehittämiseen osoitetaan julkista tukea Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman (MAKE) mukaisesti toimenpiteisiin. MAKE-ohjelmalla vahvistetaan maaseudun elinvoimaisuutta, jonka yhtenä välineenä on hankehakemusten perusteella myönnettävä tuki kehittämissuunnitelmiin sekä yritysten kehittämiseen. Tuki on EU-osarahoitteista, sisältäen Suomen valtion, kuntien, mutta myös hankkeen toteuttajan omaa yksityistä rahoitusta.

Rahoitusta haetaan hanketyypistä riippuen joko TE-keskuksesta tai paikalliselta Leader-toimintaryhmältä, joka alueellamme on Eteläisen maaseudun osaajat EMO ry, www.emory.fi. Koska MAKE-ohjelma on tarkoitettu maaseudun kehittämiseen, on Nurmijärven taajamia rajattu tuen ulkopuolelle. Tarkat karttarajaukset selviävät ottamalla yhteyttä TE-keskukseen tai EMO ry:n.

Tuki yleishyödyllisiin hankkeisiin

Julkista tukea voidaan hakea hankkeisiin, jotka on tarkoitettu alueen asukkaiden elinolosuhteiden, yleisen viihtyvyyden ja asuinympäristön kehittämiseen. Tällöin hankkeen toteuttajina voivat pääsääntöisesti olla yhdistykset, mutta eräin ehdoin myös kunnat ja muut julkisyhteisöt. Tukea voi hakea sekä toiminnan kehittämiseen että investointeihin. Yhteisöllisiä hankkeita voivat olla esim. reitistöjen suunnittelu ja toteuttaminen, koontumistilojen kunnostaminen, uuden toiminnan kehittäminen ja käynnistäminen. Eräänä perusehtona yhteisöllisissä hankkeissa on, että niiden tulee hyödyttää laajempaa ihmisryhmää.

Kehittämishankkeissa, joissa kehitetään uutta toimintaa, tuen osuus voi olla maksimissaan 90 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Investointihankkeissa, joissa rakennetaan tai korjataan kiinteitä rakenteita tai hankitaan koneita tai laitteita, tuen määrä voi olla maksimissaan 75 % kokonaiskustannuksista.

Jokaisesta hankehakemuksesta arvioidaan sen soveltuvuus MAKE – ohjelmaan ja toimintaryhmälle osoitetuissa hakemuksissa Leader-toimintaryhmän (EMO ry) kehittämissuunnitelmaan, sekä laadulliset ja lainsäädännölliset kriteerit. Arvioinnin perusteella tehdään päätös hankkeen rahoituskelpoisuudesta sekä tukitasosta.

Tuki yritystoimintaan

Hevosala on huomioitu sekä Uudenmaan TE-keskuksen että EMO ry:n kehittämishjelmissä. Molemmista ohjelmissä on varauduttu rahoittamaan hevosalan yrityshankkeita. Maatilakäytäntöiset yrityshankkeet rahoitetaan pääsääntöisesti TE-keskuksesta ja ei-maatilakäytäntöiset, pienet ja alkavat yrityshankkeet Leader-toimintaryhmästä, EMO ry:stä. Yritystoiminnan tukimuotoina ovat investointituki, kehittämistuki sekä käynnistystuki.

Investointitukea voidaan myöntää yrityksen toiminnan laatua tai volyymin oleellisesti parantavaan tai lisäävään investointiin. Korvausinvestointeihin tukea ei myönnetä. Kyseeseen voi tulla esim. toimitilojen laajentaminen tai kone- ja laitehankinnat. Investointituen määrä on enintään 20 % investoinnin kokonaiskustannuksista.

Kehittämistukea voidaan myöntää yrityksen osaamista, tuotantoa tms. parantavan erikoisosaamisen hankkimiseen yrityksen ulkopuolelta. Kyseeseen voi tulla esim. tuotteiden suunnittelussa tarvittava erikoisosaaminen, markkinoinnin kehittäminen tms. Esitteiden ja nettisivujen tekoon tukea ei kuitenkaan myönnetä. Kehittämistuen määrä voi olla 50 % kehittämistoimenpiteen kokonaiskustannuksista.

Käynnistystukea voidaan myöntää yrityksen ensimmäisten ulkopuolisten työntekijöiden palkkaamiseen. Palkattavan henkilön työsopimus tulee tehdä toistaiseksi voimassa olevaksi ja työajan olla vähintään 25 tuntia viikossa. Tukea voidaan myöntää maksimissaan kahdeksi vuodeksi. Tuen määrä on 50 % palkattavan henkilön palkasta ilman sivukulua.

Hanketta suunniteltaessa muistettavaa

Tukimahdollisuuksia miettiessä kannattaa olla yhteydessä kunnan elinkeinotoimeen, TE-keskukseen tai EMO ry:n ennen aiottujen toimenpiteiden käynnistämistä. Toimenpiteitä, joihin tukea haetaan, ei saa käynnistää ennen hakemuksen jättämistä. Jos toimenpiteet on jo aloitettu, on hanke tukikelpoton. Aloittamiseksi katsotaan, paitsi toimenpiteiden fyysinen aloitus, myös mm. tilausvahvistusten tekeminen, urakasopimusten allekirjoittaminen jne. sitoumusten teko. Järkevintä olisi olla jo ideavaiheessa yhteydessä kunnan elinkeinotoimeen, TE-keskukseen tai EMO ry:n idean periaatteellisen tukikelpoisuuden selvittämiseksi. Varsinaiset päätökset tehdään kuitenkin vasta hakemusten perusteella.

HYÖDYLLISIÄ YHTEYSTIETOJA

Elintarviketurvallisuusvirasto

Elintarviketurvallisuusvirasto Evira
Mustialankatu 3, 00790 Helsinki
Puh: 020 690 999 (avoinna arkisin 8:00 - 16:15)
kirjaamo(at)evira.fi
info(at)evira.fi

Eteläisen Maaseudun Osaajat EMO ry

Eteläinen Asemakatu 2 A , 11130 Riihimäki
050 573 2972
emo(at)emory.fi

Etelä-Suomen Hevosjalostusliitto ry

Jokimaankatu 6 A, 15700 Lahti
020 785 6440 ja 0500 745 913
hannu.rantala(at)jokimaanravit.fi

Etelä-Suomen lääninhallitus

Helsingin alueellinen palveluyksikkö
Ratapihantie 9, PL 110, 00521 Helsinki
071 873 0421
kirjaamo.etela(at)laaninhallitus.fi

Läänineläinlääkärit

Parviainen Tapani 071 873 05 44 ja 040 818 311
Vehkaoja Marjatta 071 873 25 68 ja 040 725 45 68
etunimi.sukunimi@laaninhallitus.fi

Hevosopisto

Opistontie 9
32100 YPÄJÄ
puh. (02) 76 021
hevosopisto(at)hevosopisto.fi

Hevostietokeskus

PL 1627 (Yliopistonranta 3)
70211 KUOPIO
050-5361371, 0440-986621
www.hevostietokeskus.fi

Kuluttajavirasto

Haapaniemenkatu 4 A, 7 krs, PL 5
00531 Helsinki
(09) 77261 (vaihde)
posti(at)kuluttajavirasto.fi

Maa- ja metsätalousministeriö

PL 30, 00023 VALTIONEUVOSTO
(09) 16001, kirjaamo.mmm(at)mmm.fi

Maaseutuvirasto

PL 256, 00101 HELSINKI
020 772 007 (vaihde)
kirjaamo (at) mavi.fi

Suomen Hevosenomistajien Keskusliitto ry

Jokimaankatu 6 A, 15700 Lahti
03-7342281
shkl(at)kolumbus.fi.

Suomen Hippos ry

Tulkinkuja 3, 02650 ESPOO
020 760 500
hippos(at)hippos.fi

Suomen Ratsastajainliitto ry

Radiokatu 20, 00093 SLU
(09) 2294 510
ratsastus(at)ratsastus.fi

Uudenmaan TE-keskus

PL 15 (Maistraatinportti 2), 00241 HELSINKI
010 19 1450
uusimaa(at)te-keskus.fi

Uudenmaan Ympäristökeskus

Asemapäällikönkatu 14, PL 36, 00521 Helsinki
020 610 101 (vaihde) 020 690 161 (neuvonta)
kirjaamo(at)ymparisto.fi

LÄHTEET

Ahola-Aalto Mari. 2008. Hevostiloille ei minimitonttikokoa. Hevosmaailma 4/2008

Eläinsuojelulaki (1996/247)

Eläinsuojeluasetus (396/1996)

Fager Emilia. 2009. Kaikki hevoset Suomen Hippoksen rekisteriin vuoden 2009 aikana. Hippos 1/2009

Inatti Heini, Okkonen Niina ja Jansson Helena. 2004. Hevostilan ympäristönhallinta-tietopaketti. Hevosalan yrittäjyyden kehittämishanke, Laurea ammattikorkeakoulu.

Jansson Helena ja Särkijärvi Susanna. 2007. Talliympäristöopas. MTT / Hevostutkimus ja Vapo Oy.

Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)

Maa- ja metsätalousministeriön eläinten teurastamiselle asetetut eläinsuojeluvaatimukset (23/EEO/1997).

Maa- ja metsätalousministeriön hevostenpidolle asetettavat eläinsuojeluvaatimukset (14/EEO/1998)

Nurmijärven kunta. 2003. Tietoa ympäristönsuojelusta hevostalleilla. Ympäristölautakunta.

Nurmijärven kunta. 2003. Nurmijärven kunnan rakennusjärjestys.

Nurmijärven kunta. 2004. Jätevesien käsittely haja-asutusalueella. Ympäristölautakunta.

Nurmijärven kunta. 2007. Nurmijärven kunnan yleiset jätehuoltomääräykset.

Pesonen Inkeri, Virtanen Hanna ja Jansson Helena. 2008. Hyvinvoiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli –opas vastuulliseen tallitoimintaan. Agropolis Oy.

Tukia Airi. 2008. Hevoseläinten tunnistaminen tulee pakolliseksi heinäkuussa. Maaseudun tulevaisuus 19.11.2008

Valtioneuvoston asetus maataloudesta peräisin olevien nitraattien vesiin pääsyn rajoittamisesta (931 /2000).

Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (542/2003).

Ympäristöministeriö. 2003. Hevostallien ympäristönsuojeluohje.

Ympäristöministeriö. 2007. Jokamiehen oikeudet.

Ympäristöministeriö. 2007. Ohje karjanlannan patteroinnista. (YM6/401/2001)

Ympäristöministeriö. 2008. Hevostallityöryhmän raportti.

Ympäristönsuojelulaki (86/2000)

Internet-lähteet:

Alkuperäisrotujen kasvattaminen 2007. Ympäristötuen erityistukien oppaat. Maa- ja metsätalousministeriö. Luettavissa Internet-osoitteessa <http://lomake.mmm.fi/ShowFile?ID=21180&LUOKKA=547>

Hevoskehähankkeet ovat yhteistyöprojekteja ratsastusreittien vetämiseksi Suomessa. Hevoskehähankkeen esittely. Luettavissa Internet-osoitteessa: <http://www.nouseratsaille.fi/index.php?mid=73>

Hevostalouden tuki. Hakuopas 2008. Maaseutuvirasto. Luettavissa Internet-osoitteessa: <http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuet/oppaatjaohjeet/hakuopas2008.html>

Hevosten ja ratsastajien liikenneturvallisuus. Luettavissa Internet-osoitteessa <http://www.liikenneturva.fi/fi/turvatieto/elaimet/hevoset.php>

Kotieläinrakennusten ympäristön huolto. Maa- ja metsätalousministeriön rakentamismääräykset ja ohjeet. (MMM-RMO,C4) luettavissa Internet-osoitteessa: <http://www.mmm.fi/attachments/5g5VkwMop/5g7GBLiUF/Files/CurrentFile/L12-rmoC4-01.pdf>

Lääkintäohje. 2007. Suomen Hippos ry. Luettavissa Internet-osoitteessa: http://www.hippos.fi/hippos/raviurheilu/kilpailuosaston_tiedotteet/pdf_dokumentit/laakintaohje_070508.pdf

Pietari Esko, Eteläisen Maaseudun Osaajat ry. 2008. Sähköposti 15.10.2008

Sundberg Johan, Uudenmaan ympäristökeskus. 2008. Sähköposti 27.3.2008.

Svartsjö Minna. Tallin paloturvallisuus. Artikkelit Suomen hevosomistajien keskusliitto ry:n internetsivuilla. Luettavissa Internet-osoitteesta: <http://www.shkl.net/artikkelit.php?art=81>

Vitikka Mikko, Ajoneuvohallintokeskus. 2008. Sähköposti 3.9.2008.

Ajan tasalla oleva lainsäädäntö löytyy osoitteesta www.finlex.fi

Kuva 15. Vuonohevonen (Vuonotalli Solsikke)